

Forskere til fjells

På ukjente trakter møtes gamle kollegaer og nye fjes.
Vent deg lite. Håp det beste. Slik er kunsten å dra på konferanse.

Side 12–17

Det helsevitenskapelige fakultet består av 8 institutter: klinisk medisin, medisinsk biologi, samfunnsmedisin, klinisk odontologi, farmasi, psykologi, helse- og omsorgsfag og psykisk helse/barnevern. I fakultetsadministrasjonen er det 4 fagseksjoner: utdanning, forskning, formidling og personal- og økonomi. Fakultetet har omkring 1000 ansatte, hvorav ca 240 fast vitenskapelige ansatte og ca 125 tekniske/administrative stillinger, 40 studieprogram og 3000 studenter. For nærmere opplysninger vises til fakultetets nettsider, www.uit.no/helsefak.

UNIVERSITETET I TROMSØ

FAKULTETSDIREKTØR VED DET HELSEVITENSKAPLIGE FAKULTET

SØKNADSFRIST: 20.05.11
SØKNADEN MERKES: REF. 2011/2167

VI SØKER:

Fakultetsdirektør ved Det helsevitenskapelige fakultet
- som vil bidra til utvikling av et nyskapende kraftsenter for flerfaglig helsevitenskapelig utdanning, forskning og formidling i nordområdene.

Fakultetet har enhetlig ledelse og ledes av dekan. Fakultetsdirektøren har dekan som nærmeste overordnede, og ansvar og oppgaver gis etter delegering fra dekan. Det er utarbeidet egen instruks for stillingen. Følgende hovedansvarsområder gjelder for stillingen:

- Effektiv utførelse av administrative og tekniske funksjoner ved fakultetet, i overensstemmelse med gjeldende lover, forskrifter, regelverk og innenfor økonomiske rammer fastsatt av fakultetsstyret/dekan
- Iverksetting av vedtak relevant for det administrative/tekniske virksomhetsområdet
- Deltakelse i den sentrale ledergruppen ved fakultetet, er stedfortreder for dekan i administrative saker, og er linjeleder i fakultetsadministrasjonen
- Bidra til utvikling av den samlede administrasjonen ved universitetet og etablering av godt samarbeid med øvrige fakulteter/enheter
- Videreutvikling av profesjonelle støttefunksjoner

Det helsevitenskapelige fakultet står overfor en rekke spennende utfordringer framover, og stillingen som fakultetsdirektør er sentral i forbindelse med utvikling av et nyskapende kraftsenter for flerfaglig helsevitenskapelig utdanning, forskning og formidling i nordområdene. Fakultetets administrasjon og tekniske støttefunksjoner skal være profesjonell og faglig kompetent, og skal støtte opp under kjernevirksomheten på en proaktiv og helhetlig måte. En langsiktig tenkning omkring hvordan støttefunksjoner skal kunne videreutvikles mot de forventningene som fakultetet står overfor, anses derfor som svært viktig.

Vi søker etter en synlig, samlande og resultatorientert leder som evner å se mulighetene i komplekse kompetanseorganisasjoner hvor det faglige engasjementet og den faglige identiteten er sterk. Vedkommende må kunne lede krevende omstillingsprosesser. Vi legger stor vekt på gode kommunikasjonsevner samt det å skape et godt samarbeidsklima med kompetente og motiverte ansatte. Trygghet i lederrollen, gjennomføringsevne, integritet, synlighet og engasjement er viktige kvalifikasjoner og egenskaper for den lederen som skal lykkes med å innfri både interne og eksterne forventninger og målsettinger i årene framover. Personlig egnethet vektlegges.

Det kreves høyere grads utdanning fra universitet eller høyskole, gode dokumenterte lederegenskaper, samt kommunikasjonsevner. Videre vil det bli lagt vekt på erfaring fra, og kunnskap om, forsknings- og utdanningsvirksomhet. Kunnskap om helsefag vil være en fordel.

Lønn etter statens regulativ kode 1060 avdelingsdirektør. Det vil bli utarbeidet søkerliste i samsvar med offentlighe-
tens bestemmelser. Hvis du mener å ha grunnlag for å få søknaden unndratt offentlighet ber vi deg begrunne dette.

Nærmere opplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til dekan Arnfinn Sundsfjord, tlf 77 64 62 02 / 90 61 61 18, e-post: arnfinn.sundsfjord@uit.no eller til seksjonsleder Ann-Sofie Rydningen, tlf 77 64 67 53 / 91 73 55 41, e-post ann-sofie.rydningen@uit.no

For fullstendig kunngjøring, se www.jobbnorge.no

UNIVERSITETET I TROMSØ
9037 Tromsø

12: Livet på konferanse

Forskerforum var flue på veggen da seksti regionalforskere fra Norden og Øst-Europa dro til fjells for å delta på forskerkonferanse.

20: Samtalen:

– Det er lettere å forsvare fri forskning på områder der det er en sjanse for å bygge opp under noe verdiskapende, mener Knut Sunde, direktør i Norsk Industri.

26: Viser vei til bøkene

Universitetsbibliotekarene er kjekke å ha. – Forskerne kan gjerne «mase» mer på oss, sier Ellen Solvik og Jan Olav Gatland ved Universitetet i Bergen.

4: Frikjent for juks

To forskere ved Universitetet i Bergen er renvasket av Granskingsutvalget etter at selskapet Aqua Gen anklaget dem for juks i en artikkel om laksevirus.

5: Skuffet Nedkvitne anker

Arnved Nedkvitne er redd for at Høyesterett vil avvise ankesaken hans etter at hovedstyret i Forskerforbundet avslo videre støtte.

6: Jobber uten lønn

Vitenskaplig ansatte i «særlig uavhengig stilling» har ikke rett til betalt overtid og risikerer å jobbe gratis. Nå advarer Forskerforbundet sine medlemmer.

7: Fransk og tysk forsvinner

Nord-Norges eneste mastertilbud i tysk og fransk blir nedlagt om fakultetledelsen ved Universitetet i Tromsø får viljen sin.

7: – Dårlig personalpolitikk

Først etter 37 kontrakter og to søksmål fikk en arkeolog ved NTNU fast jobb. Jurist i Forskerforbundet retter skarp kritikk mot NTNUs personalpolitikk.

8: Professorer jobber gratis

Universitetet i Tromsø fjerner lønna til fire deltidsprofessorer ved Institutt for informatikk. – Svært betenkelig, mener hovedtillitsvalgt i det lokale Forskerforbundet.

FASTE SIDER

- 24: Historiske bilder
- 29: Leder
- 30: Kronikk
- 32: Bøker
- 34: Debatt
- 35: Gjesteskribenten
- 37: Informasjon fra Forskerforbundet

Forskerforum

Nr. 5/2011 – 43. årgang

Fagblad om forskning og høyere utdanning. Forskerforum blir redigert etter redaktørplakaten og er medlem i Fagpressen.

UTGIVER: Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo, Telefon: 21 02 34 00/Telefaks: 21 02 34 01

ANSVARLIG REDAKTØR: KJETIL A. BROTTVEIT, kjetil.brottveit@forskerforum.no

FUNGERENDE REDAKSJONSSEKRETÆR: JOHANNE LANDSVERK, johanne.landsverk@forskerforum.no

JOURNALISTER: SIRI LINDSTAD, siri.lindstad@forskerforum.no, AKSEL KJÆR VIDNES, aksel.vidnes@forskerforum.no

KONTAKT REDAKSJONEN: redaksjonen@forskerforum.no

REDAKSJONSRÅD: Martin Eide, professor UiB, Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiT, Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ANNONSER: Arne Aardalsbakke, Telefon: 64 87 67 90, Telefaks: 64 87 67 91, E-post: annonser@forskerforum.no

For fortløpende oppdatering: www.forskerforum.no

Design: Concorde Design. Forsideillustrasjon: Kari Stai. Trykk: Askim Grafiske Senter avd. Prinfo Unique.

ISSN 0800-1715. Opplag: 18 270

– Forskerverdenen er rå og brutal

Stipendiat Siri Vike har kjempet to år mot kritikk av sin første publisering. Etter tredje gangs frikjenning for forskningsjuks er hun klar til å publisere igjen.

Striden mellom fiskeavlsselskapet Aqua Gen og forskerne Siri Vike og Are Nylund ved Universitetet i Bergen (UiB) har nådd sin konklusjon. Nasjonalt utvalg for gransking av redelighet i forskning sier enstemmig at forskerne ikke har opptrådt uredelig i en artikkel om viruset infeksjøs lakseanemi (ILA).

– Jeg har hele tiden visst at jeg ikke har falsifisert eller jukset, sier Vike til Forskerforum.

Selv om Vike og hennes medforskere har fått fullt medhold, har Aqua Gen fortsatt faglige innsigelser mot det de har publisert. Granskingsutvalgets sakkyndige avviser Vikes hovedkonklusjon, som er at ILA-viruset har spredt seg vertikalt via fiskeegg fra norske produsenter til chilensk oppdrettslaks.

Overrasket

Selv om forskerne ikke har nevnt Aqua Gen i sine arbeider, er selskapet som eksportør av lakserogn til Chile blitt utpekt som kilde til ILA-viruset.

– Jeg er veldig overrasket over Granskingsutvalgets konklusjon, men tar denne til etterretning, sier administrerende direktør Odd Magne Rødseth i Aqua Gen. Ifølge Rødseth har UiB-forskerne brutt felles spilleregler, noe som gjør det vanskelig å etablere et innovativt og verdiskapende samspill mellom academia og næringslivet. Han ber nå UiB om å ta en selvkritisk gjennomgang av sin forskningspraksis.

– Høy terskel

– Vi påpekte overfor artikkelforfatterne en rekke faktiske feil i presentasjonen av materialet og valg av metoder i artikkelen. Da dette

FOTO: AQUA GEN

– Jeg er veldig overrasket over Granskingsutvalgets konklusjon, sier Odd Magne Rødseth i Aqua Gen.

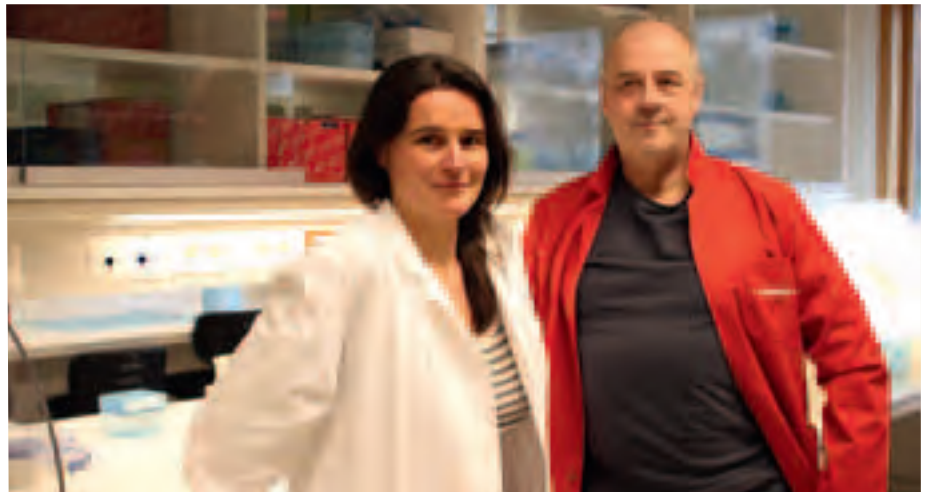

FOTO: KIM E. ANDREASSEN, PÅ HØYDEN, UiB

Siri Vike og Are Nylund er frikjent for juks og skal nå publisere forskning igjen.
– Mitt råd til andre forskere er å aldri gi etter for press fra næringsinteresser, sier Nylund.

totalt ble ignorert, fant vi det nødvendig å henvende oss til Granskingsutvalget, sier Rødseth. Han viser til at de internasjonale sakkyndige konkluderte med at det var begått alvorlig forfalsking av forskningsmateriale samt grov manipulasjon og selektiv bruk av data for å støtte en forutbestemt konklusjon.

– Med Granskingsutvalgets uttalelse registrerer jeg at det etableres en meget høy terskel for hva som kan karakteriseres som alvorlig brudd med god vitenskapelig praksis, sier Rødseth.

Ikke ulikt bedømmelse

Selv om Granskingsutvalgets sakkyndige støtter Aqua Gens anklager, finnes det ikke grunnlag for å konstatere uredelighet. Til dette kreves forfalsking eller plagiering, som i tillegg må være begått forsettlig eller grovt uaktsomt. Granskingen av ILA-artikkelen til Vike og Nylund har gått gjennom tre behandlinger, først ved granskingsutvalget ved UiB, deretter to ganger nasjonalt. Konklusjonen har vært den samme hver gang.

Leder i Granskingsutvalget, jussprofessor Johan Giertsen, sier at utvalgets arbeid ikke er ulikt en bedømmelse av vitenskapelighet i skriftlige arbeider.

– Det finnes etter mitt syn ikke noen bedre måte å avdekke uredelighet på, sier Giertsen.

Enormt press

Ifølge Vike og Nylund er deres forskning gjenstand for meget sterk uenighet.

– De veterinærfaglige miljøene og forvaltningen av havbruk i blant annet Norge, Skott-

land og Canada avviser at det forekommer vertikal smitte, mens vi påviser at det ikke finnes andre forklaringer, understreker professor Nylund. Han viser til at ILA-viruset ikke forekommer naturlig på den sørlige halvkule, og at det ikke har vært transportert levende fisk fra Norge til Chile, noe som ellers kunne ha forklart horisontal smitte mellom voksen fisk. Nylund mener konflikten om ILA-viruset illustrerer hvordan enkelte tunge næringsinteresser forsøker å stanse vitenskapelig publisering.

– Vi har vært utsatt for et enormt press, hvor vår troverdighet som forskere har stått på spill i to år. Det har vært et helvete, og mitt råd til andre forskere er å aldri gi etter for press fra næringsinteresser, sier Nylund.

Fire nye publikasjoner

Siri Vikes råd til forskere i etableringsfasen som anklages for fusk, er å stole på seg selv, være ærlig og sterk og opptre ryddig, saklig og ordentlig gjennom hele prosessen. Ifølge Vike bør man rådføre seg med jurist for å forstå den juridiske siden av uredelighet i forskning.

– Folk må gjerne ta kontakt med meg. Jeg har lært at forskerverdenen er rå og mye mer brutal enn jeg trodde på forhånd, sier Vike.

Etter at hennes artikkel sto på trykk i Springer-tidsskriftet *Archives of Virology*, har to andre forskergrupper bekreftet funnene. Vike og Nylund har nå fire nye publikasjoner klare om vertikal ILA-smitte.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Nedkvitne-saken:

Anker uten støtte

Forskerforbundet vil ikke støtte Arnved Nedkvitnes anke til Høyesterett. Det kan føre til at anken blir avvist, mener Nedkvitne.

«Jeg opplever det slik at vi forsvarer saker av prinsipiell interesse for mange av Forskerforbundets medlemmer, og der Forskerforbundet gjennom sitt siste vedtak har opptrådt på en måte som ikke gagnar saken.»

Det ytrer Arnved Nedkvitne etter å ha fått avslag fra Forskerforbundet på sin søknad om økonomisk støtte til ankesaken mot Universitetet i Oslo (UiO). I to rettsrunder har Nedkvitne tapt søksmålet mot UiO. Han har krevd å få tilbake jobben som professor etter å ha blitt avskjediget på grunn av påstått trakasserende uttalelser og fravær fra møter med ledelsen. I begge rundene har han fått økonomisk støtte fra sin fagforening Forskerforbundet, men før påske vedtok forbundets hovedstyre ikke å støtte videre anke til Høyesterett.

Anker uansett

Styret skriver i sin avgjørelse at «Forskerforbundet har dekket Nedkvitnes utgifter ved behandlingen av saken i tingretten og lag-

mannsretten, og har således ytt en betydelig økonomisk støtte. Hovedstyret oppfatter lagmannsrettens dom som generelt mer klargjørende enn tingrettens dom når det gjelder vitenskapelig ansattes yringsfrihet».

Utover det ønsker Forskerforbundet ikke å kommentere avgjørelsen.

Nå har Nedkvitnes advokat ved advokatfirmaet Schjødt tilbudt seg å føre saken vederlagsfritt.

– Det er ikke aktuelt for oss å etterlate vår klient av den grunn. Dette betyr ikke noe for saken videre, sier advokat Vidar Strømme.

Kritiserer Forskerforbundet

Strømme avviser at yringsfrihetsspørsmålet er godt nok belyst i dommen fra lagmannsretten.

– Det er bare på et veldig generelt plan. Når man sammenholder det med det faktum som gjelder i denne konkrete saken, synes jeg det er viktig å få Høyesteretts syn. Men jeg vil ikke kritisere styret i Forskerforbundet. De treffer vel avgjørelser som best de kan.

FOTO: ERIK NORRUD

– Jeg håper at hovedstyret på sitt neste møte omgjør vedtaket, sier Arnved Nedkvitne.

Etter avgjørelsen har Nedkvitne sendt et brev til Forskerforum og flere andre medier der han kritiserer måten Forskerforbundet har håndtert saken på.

«Ved å først si at saken har prinsipiell interesse, og deretter si at lagmannsrettens avgjørelse er klargjørende nok for Forskerforbundet, har Forskerforbundet levert Høyesteretts kjæremålsutvalg et argument for å avvise saken for Høyesterett», skriver han.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Lønnsoppgjeret:

– Reallønnsvekst til alle

Partane i stat og kommune greidde i år å bli einige i lønnsforhandlingane. Resultatet landa på om lag 4 prosent.

– Alle får reallønnsvekst, seier forhandlingsleiar for Unio i staten, Arne Johannessen. Han er svært nøgd med at partane i stat og kommune vart einige. I staten er den totale ramma for oppgjeret på om lag 4 prosent, medan kommunetilsette får ei ramma på 4,3 prosent. Det generelle tillegget blir på minimum 7000 kroner opp til lønnssteg 52. Frå lønnssteg 53 (418 000 kroner) blir det i staden gjeve eit prosenttillegg på 1,72 prosent. Denne gruppa, som omfattar eit fleirtal av medlemmene i Forskerforbundet, vil få betre utteljing enn om dei hadde fått eit generelt kronetillegg.

– Dårleg utvikling i fjor

NHO og LO vart i år einige om ein lønnsvekst på 3,65 prosent for privat sektor. Ifølgje den såkalla frontfagsmodellen skal konkurranseutsett industri gå føre i lønnsforhandlingane og danne grunnlag for forhandlingane i offentleg sektor. Unio har i år vore oppteken av at den reelle lønnsveksten i privat sektor til sjuande og sist, og etter lokale tillegg, vil bli høgare enn

3,65 prosent.

– I fjor fekk industrien ein reell lønnsvekst på 4,1 prosent. Stats- og kommunetilsette hadde ei dårleg lønnsutvikling i fjor, og for å kompensere for etterslepet må vi krevje meir enn industrien, uttalte Unio-leiar Anders Folkestad i forkant av oppgjeret.

Prekært for UH-sektoren

Lønnsoppgjeret i år er eit mellomoppgjer, som handlar om å justere lønnsstillegg i tariffperioden. Men Unio-leiaren meiner ein også må sjå oppgjeret i eit langsiktig perspektiv.

– Lønnsnivået for mange av gruppene i Unio er betydeleg lågare enn for funksjonærar i privat sektor.

– I ei oversikt over lønnsveksten i statleg sektor i fjor kjem vitskapleg tilsette dårlegast ut?

– Ja, det er ingen tvil om at høgare utdanning og forskning har problem med å halde følge med privat sektor. I universitets- og høyskolesektoren kan situasjonen bli prekær, fordi

FOTO: UNIO

– Etter den dårlege lønnsutviklinga i fjor, måtte vi krevje meir enn privat sektor, seier Anders Folkestad i Unio.

dårleg lønn fører gjer at sektoren ikkje klarer å rekruttere og behalde arbeidskraft, seier Folkestad.

I Oslo kommune gjekk oppgjeret til mekling. Resultatet var ikkje klart då Forskerforum gjekk i trykken. Følg med på Forskerforum.no.

AV JOHANNE LANDSVERK
OG AKSEL KJÆR VIDNES

Særlig uavhengig stilling:

Retten til å jobbe seg i hjel

Jobb så mye du vil, uten ekstra lønn. Det ender du i verste fall opp med om du har en «særlig uavhengig stilling».

– Hvis Riksrevisjonen vil at det skal være tidsregistrering for alle i akademia, tror jeg ikke institusjonene klarer å lure dem ved å definere en haug med folk som «særlig uavhengige», sier Ann Turid Opstad med et lite smil. Hun er leder av Juridisk seksjon i Forskerforbundet og finpusser i skrivende stund på et brev vedtatt av hovedstyret. Det skal gå til alle tillitsvalgte ved statlige universiteter og høyskoler. Temaet for brevet er begrepet «særlig uavhengig stilling».

– Brevet er til orientering, slik at de tillitsvalgte kan informere medlemmene om deres rettigheter, sier Opstad.

Misforstått frihet

Og brevet hilser velkommen av Kristian Mollestad, hovedtillitsvalgt for Forskerforbundet ved Universitetet i Oslo.

– Mange tror at betegnelsen «særlig uavhengig stilling» henger sammen med forhold som akademisk frihet eller fri forskning, og er derfor positivt innstilt til slike benevnelser. Men «særlig uavhengig stilling» er et rent juridisk begrep, som i praksis fratar deg betaling for den jobben du faktisk gjør, sier Mollestad.

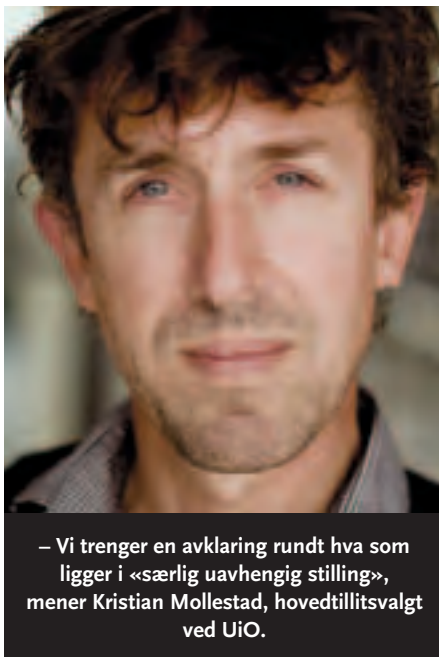
Diskusjonen rundt særlig uavhengige stillinger har vært en gjenganger i akademia de siste årene, og Mollestad innrømmer gjerne at diskusjonen bunner i noen vanskelige avklaringer når det gjelder akademiske arbeidsvilkår. Forskerforbundet mener at undervisningsplikten skulle tilsi at forskere på universiteter og høyskoler ikke er å regne som «særlig uavhengige», og motsetter seg derfor å plassere forskere i en slik kategori.

Strid om tidsregistrering

Rent praktisk er det spørsmålet om tidsregistrering, altså en eller annen form for stemplingsur også for vitenskapelig ansatte, som har vært brennpunktet den siste tiden. Bakgrunnen er at Riksrevisjonen avdekket brudd på reglene om dokumentasjon av overtid, og at omfanget av overtid enkelte steder var i strid med arbeidsmiljøloven.

– Riksrevisjonen grep inn blant annet overfor UiO og påpekte at her ble de ansatte betalt for arbeid de utførte i tillegg til det de fikk vanlig lønn for. Slik ekstrabetaling skulle regnes som overtidsbetaling, men da måtte det samtidig en eller annen form for tidsregistrering til, og det var det egentlig få som ønsket at skulle gjelde for vitenskapelig ansatte. Samtidig sparer nå universitetet penger ettersom man ikke behøver å betale for overtid, sier Mollestad.

At det er snakk om et sparetiltak, vil imidlertid ikke Ragnhild Hennem, viserektor ved

UiO, være med på:

– Vi betaler for det arbeidet som følger av den enkeltes arbeidskontrakt, sier hun.

Hver enkelt må vurderes

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) og UiO har etter hvert utformet retningslinjer for tidsregistrering og overtid. I den forbindelse har hele stillingsgrupper blitt ansett som særlig uavhengige. Slik styrer man unna hele problemstillingen med tidsregistrering.

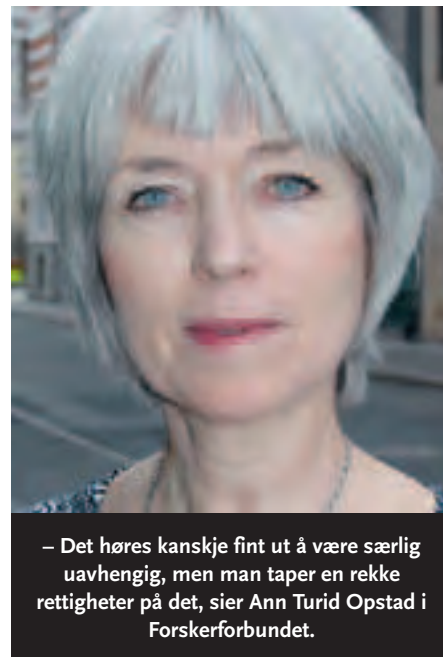
Men man kan ikke uten videre skjære alle professorer og førstestamanuenser over én kam, understreker Toril Johansson, ekspedisjonsjef i Kunnskapsdepartementet.

– Selv om man kan gå ut fra at de fleste i en stillingsgruppe som hovedregel er omfattet av bestemmelsen, må det gjøres en skjønnsmessig vurdering av de enkelte, sier Johansson.

Særlig uavhengig stilling

- arbeidstakere som ikke har direkte lederfunksjoner, men som likevel har overordnede og ansvarsfulle stillinger
- disse prioriterer sine oppgaver, de bestemmer selv hva de skal gjøre, hva som skal delegeres til andre, når arbeidet skal gjøres, og hvordan arbeidet skal utføres

KILDE: ARBEIDSTILSYNET

Ifølge viserektor Hennem har dette blitt gjort ved UiO.

– Utgangspunktet vårt er at hver enkelt er vurdert individuelt. Det er imidlertid ikke noe i veien for at arbeidstagere som har helt like oppgaver, vurderes samlet, sier hun.

Ansatte i særlig uavhengig stilling er unntatt fra de fleste bestemmelsene om arbeidstid i arbeidsmiljøloven, blant annet reglene om overtid. Det betyr i rene ord at den som kommer inn under betegnelsen særlig uavhengig, slipper å gjøre rede for når vedkommende kommer og går. Til gjengjeld vanker det ikke en krone for alt man måtte jobbe utover normal arbeidstid.

Brytningstid

Jobbe mye er det jo mange vitenskapelig ansatte som gjør, tidlig og seint.

– Bare slik får folk tid til å forske, er en vanlig tilbakemelding vi får. Ennå er det mange som liker at akademia er såpass fritt, og de vil gjerne fortsatt ha det slik. Men vi er nok i en brytningstid, ettersom en god del ønsker en mer normal arbeidsdag som lar seg kombinere med for eksempel familieliv. Sektoren har en utfordring i å finne gode løsninger her, sier Mollestad.

AV SIRI LINDSTAD

Nedlegging av humanistiske fag:

Kutter fransk i Nordens Paris

Mastergrad i fransk og tysk kan forsvinne i hele Nord-Norge om fakultetsledelsen ved Universitetet i Tromsø får det som de vil. De ansatte fortviler.

– Vi synes det har vært gjort skuffende lite fra ledelsens side før man foreslår fagene nedlagt, sier universitetslektor Mona Markussen ved Universitetet i Tromsø.

Hun representerer et lite språkmiljø og Nord-Norges eneste mastertilbud i fransk og tysk. Sammen med master i allmenn litteraturvitenskap er fagene nå foreslått nedlagt av ledelsen ved Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning. Argumentet er økonomisk: For få søker seg til studietilbudene, og det er ikke lønnsomt å drive dem. Det var den samme begrunnelsen som førte til nedleggelse av årsstudier i tysk, fransk og spansk ved Universitetet i Stavanger i fjor. De ansatte mener ledelsen ser feil problemstilling og bør revurdere sitt standpunkt.

– Kan miste språklektorer

– Det er et argument vi ikke forstår så mye av, for masternivået er et veldig billig studium å

drive, sier Markussen.

De ansatte frykter nedleggelse kan få store konsekvenser for språkkunnskapene i landsdelen.

– Konsekvensene for studentene er at det ikke finnes noe studietilbud på masternivå, og at man samtidig legger ned lektorutdanningene i fransk og tysk. Da er mulighetene for å ta disse fagene nord for Trondheim borte. I et samfunnsmessig perspektiv er det betenkelig. På sikt kan det bli en mangel på lektorer med masternivå i tysk og fransk, advarer hun.

Dekan ved fakultetet Petter Nafstad mener universitetet ikke kan opprettholde et studietilbud i disse fagene, både av hensyn til økonomi og av hensyn til studietilbudet.

– For dårlig studiemiljø

– Det er en tendens at ungdom velger vekk disse fagene. Spørsmålet er om vi skal bruke mye ressurser på å få et par studenter til når

FOTO: UNIVERSITETET I TROMSØ

– Det er ikke vanskelig å finne et sted å ta master i tysk, for eksempel i Tyskland, sier Petter Nafstad.

vi sliter økonomisk på flere andre områder. Den andre utfordringen er at vi ikke kan tilby studentene noe studiemiljø som består av medstudenter innenfor disse programmene. Manglende studiemiljø bidrar til å svekke studiekvaliteten, sier han.

– Har dere ikke en regional forpliktelse når dere er de eneste i Nord-Norge som tilbyr disse fagene?

– Når vi ser på studenttilstrømmingen, har det ikke betydning noe de siste årene for å forsyne Nord-Norge med kandidater i tysk og fransk. Vi tjener ikke landsdelen ved å ha studietilbud nesten uten studenter.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Midlertidige ansettelse:

Fast ansatt etter 37 kontrakter

NTNU får skarp kritikk for behandlingen av en arkeolog som først etter 37 kontrakter og to søksmål fikk fast jobb.

– Det er graverende at de lar arbeidstakeren gå så mange runder før de ordner opp. Det er en urimelig belastning for vårt medlem og dårlig personalpolitikk, sier advokatfullmektig Hildur N. Nilssen i Forskerforbundet.

Hun representerer arkeologen som har fått fast ansettelse ved NTNU etter å ha vært ansatt midlertidig på 37 ulike kontrakter over sju år. Arkeologen har saksøkt NTNU to ganger for å få fast tilsetting. Saken er nå satt på vent i rettssystemet.

Avviser feil

De siste årene er det avdekket betydelige problemer med midlertidige ansettelse av arkeologer. Nilssen mener likevel denne saken er spesielt grov. Hun kritiserer også NTNUs personalsjef Arne Kr. Hestnes for hans uttalelser i saken. Blant annet har Hestnes sagt til Universitetsavisa at den endelige ansettelsen var et resultat av NTNUs ønske om å ta vare på folk. Overfor Forskerforum avviser Hestnes at NTNU har gjort noe feil i saken.

– Du har sagt at dere har valgt å la «personalpolitikken, det å ta vare på folk, komme først». Er det å la ansatte gå på 37 kontrakter, bli oppsagt og først få fast stilling etter to stevninger å ta vare på folk?

– Alternativet ville vært at han gikk uten stilling. Det er i hvert fall ikke å ta vare på folk.

– Ansatte dere ham fordi dere ble saksøkt?

– Nei, det oppsto en anledning til å tilby ham en stilling. På bakgrunn av en personalpolitisk vurdering og at det forelå en sysselsettingsmulighet, trakk NTNU oppsigelsen tilbake.

Uenige om jussen

– Mener du at NTNU har taklet denne saken riktig?

– Juridisk sett har vi gjort det. Personalpolitisk ser vi at det har vært omkostninger for vedkommende person, som det er gjort opp for. I denne saken har det ved hver enkelt kontrakt vært en legal begrunnelse knyttet til tjenestemannsloven for hvorfor han kunne tilsettes midlertidig. Så svaret mitt er ja, vi har taklet

FOTO: MENTZ INDERGAARD / NTNU INFO

Personalsjef Arne Kr. Hestnes ved NTNU avviser at universitetet har brutt loven.

det riktig.

Det tilfredsstillende ikke mannens advokatfullmektig, som mener NTNU burde løst saken på et langt tidligere tidspunkt.

– Vi er uenige i jussen, men enige i resultatet. Det er bare utrolig synd at en arbeidstaker må gå til slike skritt og bruke så lang tid på å få en løsning som fra vår side synes opplagt, sier Hildur N. Nilssen.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Vil ikke lønne deltidsprofessorer

Universitetet i Tromsø viderefører fire deltidsprofessorater, men fjerner lønna.
– Svært uheldig, mener Forskerforbundet.

– Har man ikke penger til lønn, bør man ikke ansette folk, sier Forskerforbundets Ellen Karoline Dahl.

– Det er veldig trist at vi ikke kan betale, sier instituttleder Tore Larsen ved Institutt for informatikk ved Universitetet i Tromsø. Han har nå videreført åremålskontrakter for fire ansatte i stilling som professor II, også kjent som «toerstillinger». Stillingene er en ordning der en gjesteprofessor jobber 20 prosent ved en annen institusjon enn sin hovedarbeidsgiver. Ordningen er til for å kunne hente inn kompetanse institusjonen ellers ikke sitter på.

– Det er fire forskere som har veldig lyst til å fortsette samarbeidet med oss, selv om vi ikke har budsjettmessig dekning for å betale for det. Vi skulle svært gjerne betale, for dette er veldig dyktige medarbeidere for oss. De har sagt at de likevel ønsker å være ansatt i toerstillinger hos oss, sier Larsen.

Instituttet vil ikke fjerne lønnsmidlene helt. Ifølge Larsen vil instituttet se på muligheten for å honorere professorene for forelesninger de holder.

– Bekymringsverdig

Hovedtillitsvalgt i Forskerforbundets lokalag ved Universitetet i Tromsø, Ellen Karoline Dahl, reagerer kraftig på nyordningen. Hun mener universitetet heller burde avstått fra å ansette professorene dersom universitetet ikke har råd til å holde dem med lønn.

– Det er virkelig ille at et institutt er så fattig at de må få folk til å jobbe gratis. Vi er fullstendig imot gratisarbeid av vitenskapelig ansatte.

Dekan Morten Hald mener det må kunne åpnes for gratisarbeid ved universitetet.

Vi syns det er prinsipielt uheldig, sier Dahl.

Hun sier stillingene er viktige for universitetet, men frykter konsekvensene dersom ordningen med ulønnede professor II-stillinger sprer seg.

– Toerstillinger er noe vi ønsker å ha og opprettholde, men hvis dette betyr at de skal arbeide uten lønn, er det betenkelig. Det er en utvikling som bekymrer oss, sier Dahl.

– Ansatte ville det selv

Instituttleder Tore Larsen forteller at to av de ansatte uavhengig av hverandre selv foreslo ordningen da det ble kjent at instituttet ikke lenger hadde råd til å lønne dem. Larsen ba så om råd fra fakultetet, som syntes forslaget var en god idé.

– Vi har en svært anstrengt økonomi. Vi har stort sett hele vår universitetsøkonomi bundet opp i faste lønninger. Dette er velrenommerte forskere som er viktige for fagmiljøet og gir viktige bidrag, alle sammen. Det er personer

«Dette er velrenommerte forskere som jeg svært gjerne skulle hatt på lønnslista.»

Tore Larsen, instituttleder

FOTO: UNIVERSITETET I TROMSØ

som jeg svært gjerne skulle hatt på lønnslista, sier Larsen.

– Vinn-vinn-situasjon

Det er fakultetsstyret ved Fakultet for naturvitenskap og teknologi som har tatt selve avgjørelsen om å innføre ulønnede stillinger. Dekan Morten Hald forteller til Forskerforum at det er en ønsket ordning fra begge parter. Han mener det derfor ikke er noe galt i å innføre ulønnede professor II-stillinger.

– Både de som blir professor II, og instituttet ønsker dette. De ser på det som en gjensidig vinn-vinn-situasjon i forhold til forskning og utdanning, sier han.

Forskerforum har vært i kontakt med en av de aktuelle professorene, som ikke ønsker å uttale seg spesifikt i saken. Professorene begrunner det å fortsette i en ulønnet stilling med et ønske om å opprettholde forskningssamarbeidet med universitetet.

Vil opprettholde nettverk

– Fakultetsstyret har ikke hatt noen innvendinger til dette prinsippet om at de gjør gratisarbeid. Jeg ser klart at det kan være et prinsipielt spørsmål som man kan diskutere, men vår holdning er at det må være mulig å åpne for det, sier dekan Morten Hald.

– Syns du at folk skal få betalt av en arbeidsgiver for å jobbe?

– Generelt syns jeg at folk skal få betalt for den jobben de gjør. Ja, selvfølgelig.

– Hva er da forskjellen mellom din generelle oppfatning og denne spesielle saken?

– At det her er to parter som begge ønsker dette og har lyst til å gjøre det på den måten. Da skal ikke vi stille oss i veien for det. Det ville ført til at vi hindret instituttet i å ha det nettverket og de kontaktene som de nå kan opprettholde.

Ønsker ny vurdering

Ellen Karoline Dahl i Forskerforbundet skjønner at instituttet ønsker å beholde de ansatte, men mener det ikke er et godt nok argument for å kutte lønna.

– Vi har ikke problemer med å skjønne at det er viktig med den kompetansen, men de må jo betale når folk gjør en jobb for dem.

– Hva mener du fakultetet bør gjøre?

– Vi syns de bør tenke seg grundig om, og har de ikke penger til å lønne folk, bør de heller ikke ha dem på ansattlista.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Se også
stillingsannonse
på nett

www.forskerforum.no

Utfordrer. Utforsker.

Universitetet i Stavanger (UiS) har 8600 studenter, 1200 ansatte og et mangfold av undervisnings-, forsknings- og formidlingsaktiviteter. Den faglige virksomheten er organisert i tre fakulteter og ved Arkeologisk museum. Mange av de eksternt finansierte forskningsaktivitetene foregår i samarbeid med vårt forskningsinstitutt International Research Institute of Stavanger AS (IRIS). Universitetet ligger i landets mest attraktive region med 300 000 innbyggere. Regionen har gode botilbud, et dynamisk arbeidsmarked og spennende kultur- og fritidsaktiviteter.

Bli med på å utfordre og utforske!

Universitetet
i Stavanger

Instituttleder

Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet, Institutt for data- og elektroteknikk

Instituttleder

Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet, Institutt for industriell økonomi, risikostyring og planlegging

Instituttleder

Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Institutt for medie-, kultur- og samfunnsfag

Instituttleder

Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Institutt for helsefag

Instituttleder

Det humanistiske fakultet, Institutt for musikk og dans

Senterleder

Det humanistiske fakultet, Senter for atferdsforskning

Utforsk jobbmulighetene på www.uis.no

ranitz.no

Finn korrekte tall om forskning

Kunnskapsdepartementet har lansert nettportalen Forskningsbarometeret. På portalen presenteres 24 indikatorer for norsk forskning og innovasjon. Dette gir et innblikk i tilstanden i norsk forskning og presenteres gjennom seks hovedkategorier: Investeringer, mennesker, samarbeid, områder, resultater og trender.

Forskningsbarometeret skal komme ut årlig og være en pålitelig kilde til informasjon om norsk forskning.

www.forskningsbarometeret.no

Ny direktør ved Kulturhistorisk museum

■ Den danske antropologen Rane Willerslev blir ny direktør ved Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, når dagens museumsdirektør Egil Mikkelsen går av for aldersgrensa til høsten. Willerslev er i dag ansatt som professor i kunnskapens antropologi ved Aarhus Universitet og er avdelingsleder for De etnografiske samlinger ved Moesgård Museum. Den nyansatte direktøren har ikke bestemt seg for om det framtidige museet bør ligge på Bygdøy eller i Bjørvika, skriver Uniforum.

UiT som rollemodell

■ Statsråd Tora Aasland mener Det helsevitenskapelige fakultet ved Universitetet i Tromsø kan fungere som eksempel og rollemodell for tverrfaglig samarbeid, skriver avisa iTromsø. Etter sammenslåingen av Høgskolen i Tromsø og Universitetet i Tromsø er både medisin-, tannlege-, sykepleier- og farmasiutdanningene under samme ledelse. – Tromsø har klart å samle samtlige helsefagutdanninger – som er de viktigste av velferdsstatens utdanninger – og fått dette til å fungere, uttaler Aasland til avisa.

Fortsetter som rektor

■ Pål A. Pedersen er tilsatt som rektor ved Universitetet i Nordland for en ny fireårsperiode. Pedersen er professor i samfunnsøkonomi ved Handelshøgskolen i Bodø og ble første gang tilsatt som rektor ved Høgskolen i Bodø i 2007.

– Vi er glade for at Pål Pedersen fortsetter som rektor ved Universitetet i Nordland. Han har vist stor glød og engasjement i stillingen, og han har klare planer for universitetets fremtid, sier styreleder Magnus Rindal.

Flere søker realfag

■ Årets tall fra Samordna opptak viser en økning i antall søkere til høyere utdanning på omlag 5 prosent sammenlignet med 2010. Til realfagsstudier er det registrert en økning på 8,6 prosent. Søkningen til teknologiske fag, inkludert ingeniørfag, integrert master og maritime fag, øker med 1,7 prosent. – Den tydelige økningen i søkningen til realfag er det absolutt mest gledelige ved årets søkertall, sier statsråd Tora Aasland i en pressemelding.

Mange vil bli lærere

■ Det er fortsatt god søkning til den nye grunnskolelærerutdanningen som ble innført i 2010. I år er det 4459 førstevalgssøkere til 3051 planlagte studieplasser, en økning på 112 søkere sammenlignet med året før, viser tall fra Samordna opptak. – Det er svært gledelig at den økte søkningen til læreryrket fortsetter, uttaler statsråd Tora Aasland. Til førskolelærerutdanningen er det registrert 3050 søkere til 2516 plasser. Det er omtrent samme søkningen som i fjor.

UiO best på innovasjon

■ NTNU er blitt kalt innovasjonsuniversitetet, men ny statistikk viser at Universitetet i Oslo (UiO) slår NTNU i antall patentsøknader, oppfinnelser og kommersialiseringer, skriver Apollon. I 2010 registrerte NTNU 99 oppfinnelser, 45 patentsøknader og 11 kommersialiseringer, mens tilsvarende tall for UiO er 136, 48 og 20. – Dette avkrefter myten om at UiO bare driver med grunnforskning, og at forskningen vår ikke kommer til anvendelse, sier UiO-rector Ole Petter Ottersen til Apollon.

Stipendbasen er lansert

■ Forskningsrådets nye stipendbase tar sikte på å samle alle mobilitetsstipendordninger som er relevante for norske forskere, for å gjøre dem lettere tilgjengelige og mer håndterlige.

– Det er svært viktig at studenter og forskere benytter seg av de mulighetene de har til å krysse landegrensene. Vi vil at flere skal finne frem, og Forskningsrådets stipendbase vil gjøre dette enklere, sa forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland under lanseringen av Stipendbasen.no.

Flere stipendiater blir i Norge

■ 40 prosent av utlendingene som tok doktorgrad i teknologi ved NTNU, ble ansatt i norske forskningsinstitusjoner etterpå, viser en undersøkelse som er gjennomført av Nifu på oppdrag for Tekna og NTNU. – Før forlot utlendingene Norge etter endt doktorgrad. Nå ser vi heldigvis at de blir i landet. Pengene som Norge bruker til å utdanne utenlandske forskere, er ikke bortkastet, uttaler Mads Nygård, visepresident i Tekna, til Adresseavisen.

Ingen fusjon enno

■ Det er ikkje grunnlag for å ta stilling til ein fusjon mellom Høgskolen i Telemark (HiT) og Universitetet i Agder (UiA) no, konkluderer styringsgruppa som har leidd eit omfattande utgreiingsarbeid om mogleg samanslåing av dei to institusjonane. Det er likevel eit stort potensial for fagleg vekst og utvikling ved tettare tilknytning mellom HiT og UiA, meiner styringsgruppa, som har skissert to ulike vegar vidare: betre samarbeid eller vidare utgreiing. Rapporten er send på høyring, og dei to styra skal handsame saka i juni.

Sviktar rekrutteringa

■ Universitetet i Bergen (UiB) må drive meir aktiv rekruttering dersom ein skal få dei beste hovuda, meiner styrerepresentant ved UiB Sigrunn Eliassen. – Det er eit stort tap for UiB både omdømemessig og rekrutteringsmessig at vi ikkje i større grad klarer å halde på dei beste forskarane, seier Eliassen til På Høyden. Ho har mellom anna foreslått at forskarar som har fått tildelt stipend frå European Research Council (ERC), bør bli vurderte for professorat ved universitetet etter stipendperioden.

Deler utdanningspris

■ Høgskolen i Sør-Trøndelag (HiST) og Universitetet i Oslo (UiO) deler Utdanningskvalitetsprisen for 2011. HiST får prisen for prosjektet «Rom for læring», der studentenes IKT-kompetanse er tatt i bruk i læringsmiljøet. UiO tildeles prisen for prosjektet «Transformasjon av vitenskapelige tenke-, arbeids- og vurderingsformer i masterutdanning» ved Det medisinske fakultet. Juryen har lagt vekt på at studentene i prosjektet blir trukket med i forskningen.

Menn styrer museene

■ Andelen kvinner i norske museumsstyrer har sunket de siste årene. Mens 26,1 prosent av styrelederne var kvinner i 2006, var andelen sunket til 18 prosent i 2009, viser en undersøkelse gjennomført av Museumsnytt. Den største nedgangen har skjedd i forbindelse med overgangen fra mange og små museer til få og store organisasjoner. På vei mot større og mektigere styrer har kvinneandelen falt fra 33 prosent til 13 prosent, skriver Museumsnytt.

Avviser kritikk mot Ida-forskningen

■ Tidligere i år rettet en historiker beskyldninger mot Naturhistorisk museum (NHM) og Ida-forskningen. I en klage til Nasjonalt utvalg for gransking av redelighet i forskning (Granskingsutvalget) skrev hun at tilkomsten av Ida-fossilet var «skjedd på en ureddelig måte», og at den delen av Ida-fossilet NHM er i besittelse av (Ida A), ikke matchet den andre kjente halvdel av fossilet (Ida B). Men Forskningsetisk utvalg ved Universitetet i Oslo avviser blankt kritikken av Ida-forskningen.

Forskere er lønnapstapere

■ I Dagbladets oversikt over lønnsvekst blant statlig ansatte kommer vitenskapelig ansatte dårlig ut. Mens gjennomsnittlig lønn for en professor er 675 000 kroner, har en industriansatt med mer enn fire års utdanning i gjennomsnitt 744 000 i lønn. Forskere og universitets- og høyskolelærere har langt dårligere lønnsvekst enn andre grupper i staten. – Misnøyen med lønna er veldig sterk i vår sektor, sier Eivind Balsvik, leder av Forskerforbundets lokallag ved UiO, til Dagbladet.

Kunsten å dra på konferanse

Du fristes med gamle kollegaer, nye impulser og noen minutters taletid. Men når alt kommer til alt, er det flaksen din som avgjør hvor vellykket konferansen blir.

AV SIRI LINDSTAD FOTO: FREDRIK HOLMIN

– Det er ikke så ofte man opplever at *keynote speaker*-en kommer med noe som faktisk fungerer som et oppspill til konferansen.

KNUT INGAR WESTEREN

– HEMAVAN ER JO innih**** langt unna, da. Hvordan skal jeg egentlig komme meg dit? Jeg kjenner jeg er sliten allerede.

Det er ennå noen dager til Steinar Johansen, forsker ved Norsk institutt for by- og regionforskning i Oslo, skal av gårde på konferanse langt nord i Sverige. Men først er det møte i Riga, og rett etter konferansen er det fotballtur til Tyskland. Med bare to fly daglig mellom Stockholm og Hemavan skal det en viss logistikk til for å få det til å gå opp.

Johansens reiserute er likevel ingenting mot den Stein Østbye, professor ved Handelshøgskolen i Tromsø, ganske snart skal ta fatt på: fly fra Tromsø til Bodø og deretter videre til Mo i Rana. Derfra skal det visstnok gå en buss over grensa, de ti milene over fjellet og inn i Västerbottens län.

Og der, omkranset av Norra Storfjället, Södra Storfjället og Artfjället, ligger Hemavan. Det lille tettstedet har 216 innbyggere, en bitte liten flyplass og et fantastisk vinterlandskap som trekker tusenvis av skiturister vinteren gjennom. Her er det the 1st Nordic Winter Conference skal avholdes to og en halv dag til ende, med Centrum för regionalvetenskap

(Cerum) ved Umeå universitet som vertskap. Forskerforum blir med, for å lære litt mer om regionalforskning, og ikke minst for å være flue på veggen når det kalles inn til akademisk samlingsstund.

Lenge har du et hav av tid

Det hele begynte med en e-post for en god stund siden, slik det gjerne gjør. Det går ut et bud om en konferanse. Den har en forlokkende tittel, den holdes et artig sted hvor du kanskje aldri har vært før, med noen hot shots det hadde vært spennende å høre, så langt fram i tid at kalenderen din ennå er deilig tom.

Det følger med et *call for abstracts*. Jo da, du klarer alltid å knote ned noen tusen tegn om en problemstilling du helt sikkert kommer til å ha langt mer grep om innen paperet skal skrives. For du har jo ennå god tid.

Abstractet ditt blir godkjent. Du betaler konferanseavgiften.

Og så glemmer du hele greia.

Helt til det kommer en påminnelse om dette paperet, og det bare er dager igjen til avreisen.

– Noe av det som gjør konferanser viktige å dra på, er nettopp det å få tidsfrister man må

forholde seg til. Det er en måte å få framdrift i det faglige arbeidet på. Selv må jeg innrømme at jeg stort sett er ute i siste liten, men det tror jeg er ganske vanlig, sier Stein Østbye.

Konferansen er i regi av den nordiske delen av European Regional Science Association, NS-RSA.

– Vi har snakket om å ha en slik nordisk konferanse en stund. Og ved å legge den til et skisted som Hemavan, og dermed kunne by på noe mer enn bare en konferansesal og hotellrom, trekker man kanskje litt ekstra med folk, sier Østbye.

Slik har det seg altså at vel seksti regionalforskere fra Norden og Øst-Europa skviser seg inn i det lille flyet fra Stockholm Arlanda, tar bussen de førti milene fra Umeå, leier seg en egen bil for å krysse landegrensene eller er den eneste passasjerer med bussen fra Mo i Rana, en vakker vinterdag i mars. Alt for å samles til konferanse.

Plutselig er du der

Vel framme tirsdag kveld rekker man en liten øl eller to i den halvtomme baren på høyfjells-hotellet, som ble bygget en gang på 1950-tallet. Men så er det rett i seng og opp igjen neste

– Jeg kjenner nok alle på konferansen, bortsett fra de helt unge, nye. Miljøet er ikke så stort, sier Steinar Johansen (t.h). Stein Østbye fra Handelshøgskolen i Tromsø (midten) og Knut Ingar Westeren fra Høgskolen i Nord-Trøndelag (t.v.) er blant de gamle kjente.

– Jeg bytter bordkamerater ved alle måltidene. Det er ingen grunn til å sitte og prate med den samme hele tiden, sier Peter De Souza (t.h.).

morgen, til blanke ark og penn med det lokale turistbyråets logo, til registrering og utdeling av navnekort i en lang, oransje snor og en minnepenn med ferdige papers, blant annet Stein Østbyes. Og så er vi i gang.

– Om man er i små fagmiljøer til daglig, er konferanser spesielt viktige. Man kan ikke bare sitte der på kontoret, men må komme ut og treffe folk, sier Peter De Souza. Han er utflyttet svenske og jobber som førsteamanuensis ved Avdeling for økonomi- og ledelsesfag ved Høgskolen i Hedmark, med et særlig fokus på grisgrendte strøk.

– Noen konferanser drar man på for å gjøre seg synlig. Andre ganger drar man først og fremst for å kjenne på hva som foregår akkurat nå. Jeg har ikke barn hjemme lenger, så handlingsrommet har blitt bedre. Alt i alt er jeg vel på en fire til seks konferanser i året, avhengig

av budsjettammer, sier De Souza.

Denne konferansen er imidlertid sponset av både lokale styresmakter, EU, forskningsmidler og næringslivet, så her slipper den enkelte deltaker unna med bare å betale reisen.

Og dermed er det hele i gang

Denne onsdagsmorgenen, på konferansens første dag, sitter vi lenge utsovet, frokostmette, rake i ryggen og tente. Først forteller Lars Westin, leder for Cerum ved Umeå universitet, om den svenske kolonialiseringen av Lappland og utviklingen av turistnæringen. Deretter får den langveisfarende *keynote speaker*-en Cornelia Butler Flora ordet. Hun er professor i sosiologi ved Iowa State University. Henne skal flere av de norske deltakerne etterpå snakke begeistret om, blant dem Knut Ingar Westeren, professor ved Avdeling for økonomi, organisasjon og

ledelse, Høgskolen i Nord-Trøndelag.

– Det er ikke så ofte man opplever at *keynote speaker*-en kommer med noe som faktisk fungerer som et oppspill til konferansen, og som er fornuftig og interessant i forhold til det som kommer siden. Men Flora er en kjent kapasitet, og det var gøy å både høre og snakke med henne, selv om hun nok ikke var hovedgrunnen til at jeg dro, sier Westeren.

Og dermed er det tid for første gruppesesjon.

Først føler du deg litt fram

– Jeg liker at det blir ordentlige diskusjoner. Jeg har vært på en del møter og konferanser i Storbritannia, og der er de mye tøffere i kjeften enn hva vi er. Her i Norden er det mer sånn «Ja, du var jo flink», og så kommer det noen utsagn hvor folk egentlig er veldig kritiske, sier Steinar Johansen. Han er selv i ilden allerede på første sesjon, der han snakker om et forskningsprosjekt på Svalbard. Det ser ut til å gå helt greit.

– På slike konferanser går mye av kritikken mot de ulike innleggene på hva forskerne *ikke* har gjort. Det synes jeg stort sett er helt på trynet. Du får jo aldri gjort alt!

Det er tydelig at det finnes ulike gjenger på konferansen. På den ene siden har du seniorenne innen nordisk regionalforskning, i

– Som ung forsker står man gjerne ved siden når de store elefantene danser.

PETER DE SOUZA

Livbøye I: datadingsjer

Livbøye II: raffinert sukker

hovedsak menn, folk som har kjent hverandre lenge. Så er det en gruppe unge, kvikke, kvinnelige stipendiater fra Øst-Europa, med imponerende PowerPoint-presentasjoner og stort sett glitrende engelsk. Og sist, men ikke minst, er det hjemmelaget – en stor delegasjon fra Umeå universitet, der antallet unge forskere vitner om at regionalstudier er et populært fagfelt.

– Som ung forsker står man gjerne ved siden når de store elefantene danser. Men etter hvert har man fått en faglig bredde og noe å melde, samtidig som man har blitt mer bevisst på at dialogen i seg selv er viktig. Formuleringene behøver ikke å være så perfekte lenger. De gamle grekerne hadde jo nettopp samtalen og retorikken som utgangspunkt for kunnskapsutviklingen, sier Peter De Souza.

Noen ganger har man latt seg friste av en tittel eller et abstract, og så kjenner man seg litt snytt etterpå.

STEINAR JOHANSEN

Deretter var det å bli bedre kjent. Sosiale aktiviteter står på timeplanen etter lunsj, og flertallet av konferansedeltakerne hiver seg ut i skibakkene eller av gårde på hundesleder. En dansk professor legger sitt liv og sitt legeme i Forskerforums hender, idet han melder seg som frivillig passasjer til hundeslederen vi blir satt til å føre. Og du verden som seks spreke trekkhunder kan løpe! I en svingete oppoverbakke er nordisk regionalforskning like ved å bli en forsker fattigere idet hele ekvipasjen får sleng og suser ut i fjellbjørkekraattet. Men det går bra, og etterpå hevder den danske professoren at jo da, han hadde en fin tur. Og plutselig er vi bestevenner, alle vi tilfeldige tolv som har delt noen timer og noen fartsfylte kilometer på vidda.

Utpå ettermiddagen er det fellessamling rundt middagsbordet i hotellets spisesal, som oppladning til en siste kveldssesjon. Som barnehagebarn i refleksvester er vi lett gjenkjennelige med de oransje båndene vi stadig har om halsen.

– Jeg har en fordeling på 50–50 mellom kjente og ukjente når det gjelder hvem jeg setter meg sammen med. Noen ganger velger jeg folk jeg allerede kjenner, og som holder på med prosjekter jeg vil høre mer om. Andre ganger setter jeg meg bare helt tilfeldig ned et sted. Ved ett tilfelle nå fikk jeg snakket med noen finner jeg aldri hadde truffet før, og det var artig, sier Knut Ingar Westeren.

Det er mulig det er høy after-ski-stemning i Hemavan i helgene, men denne onsdagskvelden er man henvist til hotellets bar, som fortsatt er like halvtom som kvelden før. Men da slipper man i alle fall å lure på hvor alle de andre ble av.

– Det blir veldig sosialt, siden det ikke er noe annet å foreta seg her i Hemavan enn å være sammen med de andre deltakerne, sier Westeren.

Og det blir tidlige kvelder, og det er kanskje like greit.

Det begynner å røyne litt på

For snart har det blitt torsdag morgen og konferansens andre dag. Nå er man på nikk med de fleste, man vet hvor de ulike sesjonene finner sted, og man vet kanskje også i større grad hva man får.

– Du vil sikkert merke at det på mange måter er to leirer, med kvantitativ forskning mot kvalitativ. Det er økonomene mot sosiologene og antropologene, med geografene litt midt imellom. Men skillene har blitt mindre de siste årene, sier Steinar Johansen.

Og det skal innrømmes: Disse leirene avtegner seg strengt tatt ikke særlig tydeligere her enn på hvilken som helst annen tverrfaglig konferanse. Derimot blir det etter noen timer glassklart at konferansedietten bestående av traktekaffe og drops har satt i gang en intellektuell nedsmelting i hjernen. Ennå er det lenge til lunsj. Man blir sittende og stirre apatisk på de andre tilhørerne – på henne som sitter og tegner krusedull på krusedull og lar pennen følge gamle streker om igjen og om igjen, på han som sitter og rister fraværende på knærne så hele benkeraden vibrerer, og på alle Apple-produktene det fikles tilsynelatende diskret med.

I det fjerne høres applaus fra et annet rom. Burde man heller vært der, tro? Har man valgt feil sesjon?

– Det er to kriterier ved valg av sesjon: at man er interessert i temaet, eller at det er folk man kjenner, der som forventer at man kommer. Noen ganger har man latt seg friste av en tittel eller et abstract, og så kjenner man seg litt snytt etterpå, men sånn er det bare, sier Steinar Johansen.

Men bare en siste innsats nå. Stein Østbye er innleder på en av konferansens siste sesjoner. Etterpå er han akkurat så passe fornøyd som han på forhånd hadde regnet med at han ville være.

Livbøye III: kontemplasjon

Livbøye IV: matpause

Livbøye V: kaffepause

– Jeg hadde små forventninger om å få noen fornuftige tilbakemeldinger eller diskusjon rundt det jeg la fram, og det fikk jeg ikke heller. Ikke hadde mitt innlegg noe til felles med de to andre innleggene heller. Men sånn kan det ofte være, også på større konferanser. Neste gang tror jeg at jeg vil presentere et arbeid som er mer tilpasset et bredere publikum.

Mer skuffet virket han over at en svensk kollega måtte melde forfall, slik at et avtalt prosjektmøte mellom dem og en tredje kollega fra Finland ble amputert.

– Men jeg fikk snakket litt med en økonomiprofessor fra Wales, en av de få utenlandske konferansedeltakerne. Nå teller jeg på knappene om jeg skal dra på en konferanse han er med og arrangerer i nettopp Wales, for å presentere noe der. Det er en sånn ting som litt uventet kan dukke opp gjennom arrangementer som dette.

Peter De Souza fra Høgskolen i Hedmark og Knut Ingar Westeren fra Høgskolen i Nord-Trøndelag føler derimot at de fikk god uttelling for sine papers.

– Jeg la opp til et diskuterende innlegg og fikk også en god diskusjon etterpå, blant annet med noen av de unge, friske doktorandene, sier De Souza.

– Alt var veldig passe. Det var passe mange på sesjonen og passe god tid. På mange

konferanser foregår ting ofte i et voldsomt tempo, mens her fikk du tretti minutter til å presentere. Og jeg hadde et foredrag som var passe midt innenfor det som faktisk er tema for konferansen, nemlig utvikling, vekst og policy i regionene, sier Westeren.

Og brått var det hele over igjen. Konferansen avsluttes med middag og underholdning torsdag kveld. En god del skal opp i otta dagen etter, for å rekke flyet sørover kl. 06.00.

For Stein Østbye ble det imidlertid enda en skitur, forteller han på telefon uka etter.

– På turen til Hemavan ble jeg sluppet av bussen fra Mo i Rana nede i dalen, ved Ica-butikken. Bussjåføren bare pekte opp mot høyfjellshotellet der oppe i fjellsiden. Jeg forsøkte å antyde at han kunne kjøre opp dit, siden jeg var eneste passasjer, men det var det ikke snakk om. Så da ble det drosje siste biten. Totalt hadde jeg mer i drosjeregning enn i flybillett for denne turen. Hjem igjen var det jo heldig at hotellet lå oppi åsen, for da tok jeg bare på meg skiene og stod ned den lange bakken, ned til bussholdeplassen. ■

Hva er det verste som kan skje på en konferanse?

JON HELGE LESJØ
Professor, Avdeling for økonomi og organisasjonsvitenskap, Høgskolen i Lillehammer

– Det er det bare fantasien som setter grenser for. Men det nest verste må være at du verken har utbytte av innlederne eller de andre deltakernes bidrag, og at forventningene ellers ikke innfris.

ANN CECILIE BERGENE
Seniorforsker, Arbeidsforskningsinstituttet

– Det verste har allerede hendt meg, ettersom jeg rotet så til papirene en gang at presentasjonen varte i to minutter i stedet for femten. Jeg måtte bare takke for meg og gå ned igjen. Vi var en time på overtid, så alle andre syntes vel det bare var greit.

MARIT NESJE
Førsteamanuensis, Institutt for produksjonsdyrmedisin, Norges veterinærhøgskole

– Det å ikke få Power-Pointen til å virke var nok skrekken i større grad for enn nå. Nå er vel det verste å skulle skaffe penger til å dra på konferanse. Først dra, går det jo stort sett greit.

Noe av det som gjør konferanser viktige å dra på, er nettopp det å få tidsfrister man må forholde seg til.

STEIN ØSTBYE

USA

Stipender til hvite menn

■ En forening som samler inn penger til studiestipender til hvite menn, er etablert ved Texas State University. Foreningen kaller seg the Former Majority Association for Equality og skal hjelpe dem som ifølge foreningen har feil kjønn og etnisk tilhørighet til å motta de fleste andre stipender. Mens det finnes en rekke stipender som er øremerket kvinner og ulike minoritetsgrupper, er det ingen som er rettet mot hvite menn, slår foreningen fast overfor nettstedet Statesman.com.

SVERIGE

Flere kvinner i lederstillinger

■ Andelen kvinnelige rektorer ved svenske universiteter og høyskoler økte fra 14 prosent i 1990 til 43 prosent i 2011. I samme periode økte kvinneandelen også i andre faglige lederstillinger, ifølge rapporten *Akademisk ledarskap i balans? Kvinnor på ledande positioner vid svenska universitet och högskolor 1990–2010*, utført ved Linköpings universitet. At kvinneandelen blant lederne har økt langt mer enn blant professorene, forklares med at rekrutteringsprosessene for førstnevnte er mer gjennomsluktige.

TYSKLAND

Best på studentmobilitet

■ Tyskland stikker av med seieren i en ny rangering over ulike lands tilrettelegging for internasjonalisering av høyere utdanning, skriver Inside Higher Ed. På de tre neste plassene følger Australia, Storbritannia og Kina, ifølge målingen som er utført av internasjonaliseringsorganisasjonen British Council. Rangeringen er basert på analyser over hvordan den nasjonale politikken skaper muligheter eller hinder for internasjonal mobilitet, både inn og ut av landet.

ISLAND

Den videregående skolen for akademisk

■ Utdanningssystemet på Island sliter med stort frafall. Bare to tredjedeler går videre etter grunnskolen, og én av tre avslutter ikke gymnaset, skriver University World News. Utdannings- og kulturminister Katrín Jakobsdóttir skylder på den videregående skolens sterke innretning mot videre akademiske studier. Allerede i 2008 var skolereformer som skulle gi landets unge flere valgmuligheter, på vei, men så kom finanskrisen og la det hele på is. Nå håper Katrín Jakobsdóttir at prosessen snart kan settes i gang på ny.

STORBRITANNIA

Jukser mer

■ Antallet registrerte tilfeller av juks blant studenter i Storbritannia har økt med femti prosent på fire år. Dermed var antallet jukser oppe i hele 17 000 i studieåret 2009–2010, melder The Telegraph. Det reelle tallet er sannsynligvis enda høyere, ettersom mindre alvorlige tilfeller ikke rapporteres. Studentene jukser i alle stadier av studieløpet, og den vanligste formen for juks er plagiat. Reaksjonen er svært sjelden utvisning. De fleste slipper unna med en reprimande eller strykkarakter på den aktuelle eksamenen.

ASIA

Økt interesse for «myke» fag

■ De asiatiske landene sender stadig flere studenter til utlandet, men fagpreferansene varierer, skriver University World News. Studierådgivningsfirmaet Hotcourses har gjennomført en kartlegging blant 5000 asiatiske ungdommer med utenlandsplaner. Denne viser at mens pakistannerne helst studerer tekniske fag og inderne medisin, reiser sørkoreansk ungdom utenlands for å studere kunst og design. Kinesernes mangeårige preferanse for bedriftsøkonomi og tekniske fag er i ferd med å avta til fordel for medie- og kommunikasjonsfag og kunsthøgskolefag.

Parlez vous français?

VERDEN

Samarbeider på fransk

■ Fransk språk er fellesnevneren i et nytt, globalt nettverk til fremme av teknologisk innovasjon, skriver University World News. Réseau d'excellence des sciences de l'ingénieur de la Francophonie (RESCIF) omfatter 14 franskspråklige universiteter i hele verden og ledes fra sveitsiske École Polytechnique Fédérale de Lausanne. De øvrige medlemmene inkluderer fire europeiske universiteter, ett kanadisk og åtte i Afrika, Midtøsten og Asia.

SVERIGE

Fortellinger om kvinner i akademia

■ For å øke bevisstheten rundt kvinners vilkår i akademia satte Umeå universitet i fjor i gang prosjektet «Storytelling». Her ble universitetets kvinnelige forskere og stipendiater invitert til å sende inn egenskrevne fortellinger om hvordan de opplevde hverdagen og karrieren som forsker, og om hvordan de trodde det kunne vært å være kvinnelig forsker i et fullstendig likestilt akademia. Prosjektet ble avsluttet i mars i år, og boken der kvinnenes fortellinger er samlet, kan lastes ned gratis på www.umu.se.

STORBRIANNIA

Milliarddryss på universitetene

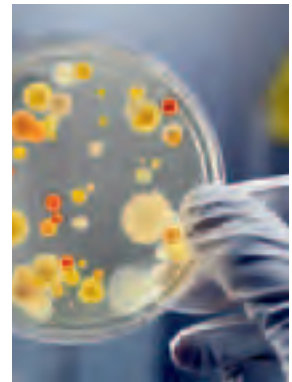
■ Siden 2007 har britiske universiteter økt inntektene fra private donasjoner med 25 prosent. Donasjonene utgjorde i 2009–2010 omtrent 5 milliarder norske kroner, og antallet givere var oppe i 185 000. På University World News oppgis to mulige forklaringer på framgangen: Den ene er gaveforsterkningsordningen regjeringen opprettet i 2008, der hver tredje donerte krone matches med én. Den andre er at universitetene er blitt mer profesjonelle pengesankere.

VERDEN

Truer Vestens dominans

■ Det er ikke bare Kina og India som utfordrer den vestlige forskningsdominansen. Også Iran, Tunisia og Tyrkia haler innpå, skriver University World News. Antallet fagfellevurderte forskningsartikler fra Iran økte fra vel 700 i 1996 til 13 000 i 2008, og et langsiktig mål er at 4 prosent av BNP skal gå til FoU innen 2030. I Tyrkia er forskning definert som et særskilt prioritert område, og de årlige investeringene er i dag høyere enn i Norge. I Tunisia har forskningens andel av BNP økt fra 0,03 prosent i 1996 til 1,25 prosent i 2009.

HVITERUSSLAND

Slår ned på politisk aktivitet

■ Den hviterussiske studenten Anastasija Palazjanka mottok i mars den årlige amerikanske prisen International Women of Courage Award. I etterkant av det urolige presidentvalget like før jul har studenter og akademikere som involverte seg på opposisjonens side, vært utsatt for arrestasjoner, trakassering og overgrep. Tjueårige Palazjanka risikerer opp til femten års fengsel for sin deltakelse i valgkampen, mens studenten Aljaksandr Atrosjtsjankaw allerede er dømt til fire års fengsel, skriver University World News.

DANMARK

Underskudd ble til overskudd

■ Fagforeningene ved Københavns Universitet (KU) oppfordrer ledelsen til å få bedre styr på økonomien. Ved årsskiftet ble 82 ansatte avskjediget, og ytterligere 35 gikk frivillig, da det ble klart at KU måtte spare om lag 70 millioner kroner for å gjenvinne den økonomiske balansen. I etterkant har det imidlertid vist seg at regnskapet for 2010 endte med et overskudd på ca. 160 millioner kroner, skriver Universitetsavisen. Rektor Ralf Hemmingsen svarer på kritikken med å vise til at framtidssiktene er svært usikre, og at pengene raskt vil komme til nytte.

SKOTTLAND

Saksøkes av misfornøyde studenter

■ Seks studenter har hver for seg gått til sak mot sine respektive universiteter etter å ha fått dårligere karakterer enn forventet. I to saker er det blitt inngått forlik, mens de fire andre er på vei videre i domstolssystemet, skriver Scotland on Sunday. En talsperson for advokatfirmaet Ross Harper viser til at dagens studenter ser seg selv som forbrukere og derfor er tilbøyelige til å klage når kurs de gjerne har betalt gode penger for, ikke holder høy nok kvalitet.

EU

Pilotoppstart for nærings-ph.d.

■ EU-kommisjonen har satt av 20 millioner euro til å opprette en pilot for en europeisk nærings-ph.d. I Danmark har ordningen eksistert i førti år allerede og innebærer at doktorgradskandidater kan ta halve utdanningen i en bedrift og den andre halvdel i en utdanningsinstitusjon. Slik skapes et større samarbeid mellom universitetsmiljøene og næringslivet, og det stimuleres til økt forskningsinnsats i private bedrifter, skriver University World News. I Norge innførte Forskningsrådet ordningen i 2008.

VITET I STØYPESKEIA

KNUT E. SUNDE I SAMTALE MED PER ANDERS TODAL
FOTO: ERIK NORRUD

Han har ei pedagogisk utfordring, Knut E. Sunde¹. Han vil folk skal vite at norsk industri er nyskapande, forskingsbasert og miljøvenleg og kjelde til det meste av rikdomen vår.

– Opphavet til velstanden er ikkje noko dei unge tenkjer over når dei går og handlar i butikken. Industrien er ei litt lukka verd som treng å opne seg meir mot samfunnet. Dei dårlege historiene kjem alltid fram, dei gode må ein fortelje sjølv, seier Sunde.

Han snakkar på vegner av mange. Norsk Industri er det største NHO-forbundet og representerer kring 2200 bedrifter med 125 000 tilsette. Dei som støyper landet og får tannhjula til å gå rundt.

– Mange forklarar den norske velstanden med flaks i naturlotteriet. Men det må ingeniørkunst til for å temme fossar og pumpe opp olje.

– Vi er heldige som har store ressursar. Men i Noreg har vi vore gode på forskning og utvikling gjennom mange år. Pressa i Oslo skriv om nye bransjar som skal kome frå ingenting og ta over etter industrien. Men dei tinga vi er gode på i dag, byggjer på mange tiår med utviklingsarbeid.

– No blir prosessindustrien kalla ein bakstreversk dinosaur som berre overlever med billeg kraft som kunstig andedrett. Legg ned skiten, seier mange økonomar.

– Det har dei same økonomane sagt i førti år. Industrikritikarane hadde betre poeng for tjue år sidan, da industrien stod for store utslepp. Men utsleppa har gått radikalt ned, og kraftkontraktane er fornya på kommersielt grunnlag. Og ein dødsdømd og utskjelt bransje som silisiumproduksjon vart opphav til solarindustrien, som alle hyllar. Det er ei kontinuerleg utvikling.

– Men det er ikkje jobben din å skryte av industrien. Du skal klage over at rammevilkåra er for dårlege og krevje at staten må gjere meir for dykk, elles går det gale.

– Nei, rolla vår er å seie det som det er, og vise kva som skjer i industrien. Det nyttar ikkje å skrike og hyle. I møta våre med politikarane går det meste av tida til å beskrive det som skjer, og vi snakkar meir om moglegheiter enn trugsmål.

Men kven skal betale all omstillinga og nyskapinga? Staten har mange å ta seg av. Forsking og utvikling, såkalla FoU, er dyrt. Og sjølv i næringsretta forskning kan det vere vanskeleg å dokumentere gevinstane for samfunnet, vedgår Sunde.

– Men eg er overtydd om at når staten betaler ein del av FoU-satsinga

i næringslivet i nesten alle land, er det fordi det gjev gevinst.

– Det er skilnader på forskinga i næringslivet og offentleg forskning. Den vitskaplege publiseringsskulturen gjev ein felles, global kunnskapsbase. Men når private selskap bruker veldig mykje pengar på noko, vil dei gjerne ha mest mogleg av vinsten òg.

– Ja. Men eg ser ei endring i dei næringsretta programma til Forskningsrådet: Folk erkjenner at meirverdien blir større når fleire bedrifter er saman om eit prosjekt. Det har vorte stadig vanskelegare å få støtte om du ikkje har fleire selskap med på laget. Og om du har industriklynger og bedrifter som samarbeider, er det langt meir sannsynleg at ein fiasko kan bli kime til noko vellukka.

Det meste av FoU i industrien skjer utan ei krone i offentleg bistand, understrekar Sunde.

– Dels fordi ting ofte må gå så fort at ein ikkje har tid til papirarbeid og venting på svar. Og sensitiviteten kan òg vere eit moment. Men mange teknologiske gjennombrøt er slik at når dei først har skjedd, er det ikkje mogleg for eit selskap å halde på dei. Da er det lite økonomisk rasjonelt for ei einskild

bedrift å satse veldig mykje på eit utviklingsprosjekt. Det er ein grunn til at dei fleste land i verda gjev offentlege bidrag til FoU: Mange viktige prosjekt ville ikkje bli gjennomførte utan støtte.

Dei fleste industrifolk erkjenner at ein uansett ikkje kan

halde på løyndomar særleg lenge, meiner Sunde.

– Vi må berre prøve å halde oss i tet heile tida. Men vi har slutta å opne alle dørene kvar gong det kjem ein asiatiske industridelegasjon. Vi treng ikkje vere naive heller.

– I kva grad har Norsk Industri og forskarar flest sams interesser? Forskarar ved universitet og høgskular ønskjer alltid meir tid til fri forskning. Du kjempar for den ufrie forskinga.

– Det blir litt Stutum-aktig å setje dei tinga skarpt opp mot kvarandre. Men så lenge ressursane er avgrensa, blir det ein del kamp om maten. Så får vi diskutere prioriteringane. Tala til OECD viser at Noreg satsar mest av alle land på samfunnsforskning og minst av alle på teknologisk og realfagleg forskning.

– Men eg spør om fri versus ufri forskning.

– Alle land må tillate seg ein del fridom i forskinga, det er ein del av demokratiet. Men kor mykje fri forskning vi skal ha i eit relativt lite land, er eg usikker på. Eg synest i alle fall det er lettare å forsvare fri forskning på område der det er ein sjanse for å bygge oppunder noko verdiskapande. Når nokon forskar seg fram til at fleire samleie gjev større sjanse for graviditet, blir det neppe så mykje verdiskaping av det, seier Sunde.

¹ Knut E. Sunde er fødd i 1960 og er direktør for bransje- og industripolitikk i Norsk Industri. Av utdanning er han sosialøkonom, men han forsikrar at han har lært mykje om ingeniørar i vaksen alder.

– Eg synest elles ufridom er eit litt rart omgrep her. Folk skiftar jobb om dei ikkje likar det dei driv med. Og dei som arbeider ved realfaglege og teknologiske fakultet, synest det er interessant å samarbeide med næringslivet, fordi dei finn interessante kontaktar og problemstillingar der.

– *Talet på samfunnsforskarar har vel òg noko med finansieringa av institusjonane å gjere. Det kan løne seg å pumpe mange studentar gjennom samfunnsfaga.*

– Det der var vi veldig merksame på da finanskrisa kom og alle skjønnte at arbeidsløysa ville auke. Da vil fleire unge studere. Det viser *all samfunnsforskning*, seier Sunde og gliser.

– Realfagsstudentar skal ha lab og slikt, dei er dyre. Å klemme inn nokre hundre til på sosiologi og juss kostar derimot nesten ingenting. Men under finanskrisa sa vi frå om at det var ein sjanse til å få fleire inn på realfaglege studium. Og der vil eg skryte av Tora Aasland: Da det gjaldt å få til flest moglege nye studieplassar, øyremerkte regjeringa ein tredjedel av dei til naturfag og teknologifag. Om dei tenkte kortsiktig, kunne dei berre satsa på billege utdanningar. Eg er glad for at bodskapen vår vart forstått.

– Det er lettare å forsvare fri forskning på område der det er ein sjanse for å bygge oppunder noko verdiskapande.

Når det gjeld rammeverket for FoU-støtte i Noreg, er Sunde forbløffande lite misnøgd.

– Det er ikkje noko særleg gale med verkemidla, bortsett frå at store innovasjonar er vanskelege å få finansiert. Skattefunn er ein bra botnplanke for alle, men har si av-

grensing, Innovasjon Noreg deler ut pengane fylkesvis, og det blir lite til kvar mottakar. Og i Forskringsrådet er det så mange sterke søkarar at det blir vanskeleg å seie ja til storsatsingar. Men det er ikkje strukturendringar vi etterlyser, det er berre litt mangel på pengar og vanskeleg å få til dei store prosjekta.

Pengar, ja. For dei fleste er den låge renta for tida truleg ei kjelde til glede. Men Sunde og Norsk Industri har åtvare om ein lei biverknad av rentenivået. Kort fortalt: Kapitalinnskota til det statlege Forskringsfondet² blir refinansierte kvart tiande år med same rente som tiårige statsobligasjonar. Neste år skal eit kjempeinnskot frå 2002 refinansierast – med ei rente som truleg blir svært låg. Dermed risikerer forskning og utdanning kutt på fleire hundre millionar kroner dei neste åra. Her

2 Forskringsfondet vart oppretta i 1999 og skal finansiere langsiktig, grunnleggjande forskning. Kapitalen er for tida kring 77 milliardar kroner, avkastninga i 2009 var på 3,4 milliardar.

har blant andre Forskerforbundet gjort felles sak med Norsk Industri i kravet om at noko må gjerast.

– Sommaren 2012 skal sytten milliardar kroner refinansierast med ei rente på kanskje fire og ein halv prosent. Når vi treffer ein rentebotn som no, blir utslaget ekstremt. Dette blir eit problem for all norsk forskning, seier Sunde.

– *Men om organiseringa av Forskingsfondet er dårleg når renta er låg, er det vel ei dårleg ordning som bør endrast?*

– Forskingsfondet har sterk symboleffekt. Noreg kunne lett byrje å likne på Kuwait, men dette fondet fortel at vi ikkje ønskjer å bli ein rein konsumentnasjon.

No jobbar regjeringa med å finne ei løysing på renteknipa.

– Eit forslag frå oss er å ta 17 milliardar ut av fondet og inn i statskassa, løyve beløp dei neste par åra som svarer til normalavkastning, og leggje pengane inn att i fondet i 2014. Faren med det er at pengane kan forsvinne. Det må i så fall lovast at pengane skal forast attende.

– *Mykje forskingsfinansiering svingar med konjunkturane. Sjølv Harvard vart råka av finanskrisa?*

– Litt usikkerheit må vi leve med, men vi må prøve å minimere ho. Forskarar fungerer betre med nokre års horisont på det dei driv med.

Knut E. Sunde er ivrig oppteken av at målet om å bruke tre prosent av BNP på forskning og utvikling skal haldast i live.

– Det målet har ikkje minst ein viktig signaleffekt overfor industri og investorar. Det gjev eit signal om kor vi vil som nasjon, og det er viktig at det ikkje er noko som blir vraka ved regjeringsskifte.

– *Men det målet er eit vilkårlig tal. Den presenten seier ingenting om forskinga er god eller dårleg, nyttig eller ubrukeleg?*

– Ja, som isolert mål er det på grensa til latterleg, det er klart vi må ha kvalitetskrav. Men det er likevel eit viktig mål. Vi har òg mål om å bruke éin prosent av BNP til u-hjelp og éin prosent til kultur. Slike mål hjelper til med å stake ut ein kurs. Dei bind regjeringa litt når ho komponerer statsbudsjettet.

– *Men om vi tek for gjeve at forskning og utvikling er lønsamt for samfunnet, kvifor nøye seg med å krevje tre prosent av BNP? Kvifor ikkje bruke ti eller tjue prosent?*

– Treprosentmålet er ambisiøst nok, det. Eg ser ikkje noko behov for å heve det.

– *Viljen kan vere god, men det går ikkje alltid bra når staten skal satse stort på å få til teknisk nyskaping. Månelandinga på Mongstad liknar ei buklanding. IT Fornebu skulle bli Noregs Silicon Valley og enda opp som bustadkompleks.*

– Det er to heilt ulike ting. Mongstad er eit ekstremt krevjande utviklingsprosjekt, og slike er alltid risikable. Luftslottet IT Fornebu låg det ikkje nokon industriell tanke bak, det var ei merkelig blanding av politikk og lobbyinteresser. Dei fleste industrielle planar er meir gjennomarbeidde enn dei prosjekta du nemner der.

At den norske staten støttar FoU i norsk industri lèt tilforlateleg. Men kva er eigentleg så norsk med norsk industri? Norsk Hydro trappar ned på Karmøy og satsar i Qatar, Elkem vart selt til Kina.

– *Kva er denne norske industrien som staten skal støtte?*

– Eigarskapen er noko anna enn industrien. Når Elkem blir kjøpt av kinesarane, må vi ha som utgangspunkt at Elkem kan vidareutvikle seg i Noreg. Eigarskifte skjer heile tida, det viktige er aktiviteten i Noreg uavhengig av eigarskap. Når det er mange utanlandske eigarar i norsk industri, er det fordi det er nokre ting vi er gode på. Og det er eit teikn på tillit at kinesarane blar opp 11 milliardar for Elkem. Så lenge vi har nok glupe hovud her i Noreg, vil det vere basis for industriverksemde her.

– *Men korleis kan ein best leggje til rette for nyskaping? Kvifor er det så langt mellom kvar Kristian Birkeland-figur?*³

– Det er i alle fall viktig å erkjenne at ting tek tid. Snøhvit-utbygginga tok 15–20 år frå planlegginga starta og vart nesten avskriven fleire gonger. Slik er det med mange krevjande prosjekt, dei må mogne. Og staten må òg vere tolmodig: Verkemidla må få tid nok til å verke.

– *Kva med eigarskapskulturen i næringslivet? Om industrieigarane er meir kortsiktige enn før og vil ha kjapp utteljing i utbytte eller ved å splitte opp og selje bedrifter, er det neppe bra for forskinga?*

– Det er klart det finst både langsiktige og kortsiktige eigarar. Og det kan vere meir krevjande å tenkje langsiktig for børsnoterte selskap der eigarane stadig skjegljar til kvartalsresultata. Men det finst mange børsnoterte selskap som jobbar langsiktig. Det viktigaste er nok at selskapa har økonomi til å late folk halde på over tid.

– *Ifølgje ein del økonomar burde det gått gale med Noreg. Vi har for høge arbeidarløner, for låge leiarløner, for sterke fagforeiningar, for god velferd, for mektig stat. Likevel går det bra med oss?*

– Den norske samarbeidsmodellen og den flate strukturen i samfunnet er ein konkurransefordel. Ingeniørar og fagarbeidarar snakkar godt saman i norske bedrifter. Respekt for autoritetar kan gjere folk tafatte, men i Noreg kan vi få til kompliserte saker kjapt. Mange andre land har betre ingeniørar, men i Noreg er vi gode til å setje saman ting på tvers av fagfelt. Vi er slett ikkje best på alt, men vi har våre styrkar. ■

3 Fysikaren Kristian Birkeland er kjend frå 200-lappen, for nordlysforskinga si og for utviklinga av Birkeland–Eyde-prosessen for å framstille nitrogen til kunstgjødsel, eit viktig grunnlag for Norsk Hydro.

Per Anders Todal er frilansar og journalist i *Dag og Tid*.

Studenter dissekerer menneskelig på Anatomisk institutts disseksjonssal. Her vises åtte disseksjonsbord med studenter rundt. Disseksjonssalen lå på loftet i Domus Media («Midtbygget») på Universitetsplassen i Oslo sentrum. Bildet er tatt i 1914, fotografen er ukjent. Det opplyser Museum for universitets- og vitenskapshistorie ved Universitetet i Oslo, som har lånt ut bildet til Forskerforum.

– Hvilke forskere irriterer dere mest?
– De som kommer med en referanse til en bok eller artikkel som de er helt bombesikre på, selv når vi ser at referansen ikke kan være riktig.

– Hvorfor stopper Forsknings-Norge uten universitetsbibliotekarer?
– Det hadde vel gått uten oss, men litteraturutvalget ville nok blitt langt mer tilfeldig og i verste fall faglig skeivt.

Universitetsbiblotekarer

SERIE: Vitenskapelig ansatte er bare én yrkesgruppe i akademien. Hva gjør de andre?

DENNE GANGEN: universitetsbibliotekarer

NESTE NUMMER: forskningsrådgivere

– Selv om vi er fagreferenter, sitter vi også i skranken. Det er viktig å ha kontakt med publikum, sier universitetsbibliotekar Ellen Solvik og førstebibliotekar Jan Olav Gatland. (Foto: Paul S. Amundsen)

Stifinnerne

I dag er bøkene bare et tastetrykk unna. Hva skal man med universitetsbibliotekarer og fagreferenter da?

AV SIRI LINDSTAD

– Noen må ha kontrollen, ellers hadde nok universitetene snart sprengt innkjøpsbudsjettene, sier Ellen Solvik og Jan Olav Gatland, halvt i spøk, halvt i alvor. De er henholdsvis universitetsbibliotekar og førstebibliotekar med lang fartstid ved Bibliotek for samfunnsvitenskap og humaniora ved Universitetet i Bergen. Og nei, de tror ikke de er uunnværlige, bare veldig kjekke å ha.

Viser vei

For én ting er det økonomiske. En ivrig forsker med ubegrenset kreditt hos nettbokhandelen Amazon kunne lett blitt dyrt og ensidig. Det er jo så mange bøker, så mye å velge mellom!

Og nettopp derfor, fordi utvalget er så stort, behøves det noen kjentfolk i villnisset, noen til å vise vei og holde oversikten i vrimmelen av bøker og tidsskrifter, mener universitetsbibliotekarene.

Det er ofte overraskende hvor lite selv erfarne forskere kan om søking, sier Solvik og får støtte av Gatland:

– Alle er ikke verdensmestre, selv om de har blitt professorer. Mange er så bundet opp i sin måte å gjøre ting på og blir dermed lite kreative og prøvende. Og så er det nok noen som føler at de burde kunne alt om søking på nettet, og dermed er for flaua til å be om hjelp.

Språk til besvær

De kan smykke seg med to titler: fagreferent og universitetsbibliotekar.

– I selskapslivet nytter det verken å si det ene eller det andre. Men fagreferent er jo den funksjonen vi har, mens universitetsbibliotekar bare er en stillingsbetegnelse, forklarer Gatland.

Som fagreferenter er de ansvarlige for innkjøp og såkalt samlingspleie for hver sine fag. Jan Olav Gatland har ansvaret for nordisk, fransk, kunsthistorie og teatervitenskap.

– Og jeg har arabisk, japansk, kinesisk, russisk, tysk, klassisk og litteraturvitenskap, ramser Ellen Solvik opp.

Av de fagene er det russisk som faktisk er hennes, med et hovedfag fra Universitetet i Tromsø fra 1997.

– Nei, det er ikke så lett å være meg når det gjelder kinesisk, japansk og arabisk, sier Solvik med et smil.

– I slike tilfeller må vi bare støtte oss på de faglig ansatte på instituttene. Jeg får for eksempel hjelp av en av de ansatte på arabisk til å transkribere nødvendig informasjon i nye bøker som kommer.

Rom for forskning

Fagreferentene står på mange måter i en mellomposisjon, mellom vitenskapelig og administrativt ansatte.

– Vi har for eksempel mulighet til å forske i 15 prosent, etter søknad, i inntil ett år. Det kan omfatte både

bibliotekfaglige ting eller videre forskning innenfor ens eget fagfelt, forteller Gatland.

Selv har han benyttet anledningen til forskning innenfor nordistikk og teater, som er hans fagfelt.

– Jeg har laget bibliografier og også skrevet monografier eller biografier om forfattere og språkfolk, nå sist biografien om filologen og psykoterapeuten Ola Raknes. Det at jeg har prøvd å finne dette stoffet selv, enten her eller der, vil jeg si har gjort meg til en bedre fagreferent. Jeg har lært meg svært mange veier å gå i søkeprosessen.

Solviks interesse har derimot gått mer og mer mot det bibliotekfaglige.

– Jeg visste ikke hva det innebar å bli universitetsbibliotekar, den gangen jeg søkte. Da jeg begynte på russisk, var det et *up and coming* fag som visstnok skulle være nyttig å ha når man senere skulle ut i jobb. Slik ble det vel ikke helt, og nå i ettertid er jeg glad for at jeg valgte denne retningen. Jeg trives godt her, med alle de ulike oppgavene vi har. For jo da, jeg kan et språk som ikke de andre kan, men jeg får i liten grad lest så mye mer enn tittelbladet og innholdsfortegnelsen på de russiske bøkene jeg kjøper inn.

Vil ha mer mas

Å følge med i faget er imidlertid en viktig del av jobben, innimellom søking, innkjøp, klassifikasjon, undervisning, tjenesteutvikling og skrankevakter.

– Helst skal vi vite hva hver enkelt vitenskapelig ansatt forsker på akkurat nå, for slik å kunne kjøpe inn relevant litteratur. Men da er vi avhengige av at de kommer med forslag til oss, og det er ikke alle like flinke til. Forskerne må gjerne «mase» mer på oss, det er bare kjekt, det! Og ikke minst må en del av dem bli flinkere til å gi beskjed til oss når de har publisert noe, spesielt om det har vært i et internasjonalt tidsskrift eller en bok, sier Gatland.

E-bøkene kommer

Den stadig økende digitaliseringen av medier preger også Bibliotek for samfunnsvitenskap og humaniora.

– Jeg tror jo at vi fortsatt har bøker her om ti år, selv om det sakte, men sikkert går mot mer og mer elektronisk basert informasjon. Overgangen til elektronisk litteratur går nok saktere hos humaniora, ettersom boka står så sterkt innenfor disse fagene. Realfagene er derimot langt mer tidsskriftbaserte, og da blir det litt annerledes, sier Solvik.

Men tilbudet av e-bøker blir stadig større.

– Og den nye generasjonen studenter og forskere som etter hvert tar over, er nok langt mer villige til å lese ting på nettet. Samtidig blir jo lesebrettene stadig bedre. Så det går i den retningen, sier Solvik.

Når hadde du sist bruk for en universitetsbibliotekar?

JOAR VITTERSØ
Professor, Institutt for psykologi, Universitetet i Tromsø

– I fjor var det et tidsskrift som hadde falt ut av en abonnementspakke vi har som bibliotekarene fikk på plass igjen. Ellers bruker jeg biblioteket hele tiden via nettet, og der ligger det vel noen bibliotekartjenester bak.

INGRID WANG ANDERSEN
Stipendiat, Institutt for offentlig rett, Universitetet i Oslo

– Bibliotekarene våre er flinke og kan ordne det meste. Jeg hadde for eksempel nylig problemer med å spore opp et verk, ettersom jeg bare hadde en dårlig referanse. Da hjalp de meg med kildesøkene.

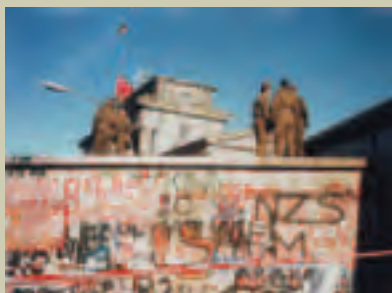

ANNE SOLBRAA
Vitenskapelig assistent, Institutt for byggekunst, historie og teknologi, NTNU

– Jeg bruker biblioteket mye, men er stort sett selvhjulpent. I fjor tok jeg imidlertid kontakt med universitetsbibliotekarene for å be dem kjøpe inn en læringspakke som studentene behøvde.

20 NØTTER

1. Kva for selskapslogo utgjorde Noregs første lysreklame på Egertorget i Oslo, der han framleis heng?
2. Kva for krig tok slutt med ein fredsavtale utarbeidd i Dayton, Ohio?
3. Kven spelte engel i *Himmelen over Berlin* og Adolf Hitler i *Der Untergang*?
4. Kven produserer spelkonsollen Wii?
5. Kven vann 15 km klassisk for menn under årets ski-VM i Oslo?
6. Kva for fylke grensar Aust-Agder til?
7. Kva for seglbåttype har namn etter ein sterk og kald middelhavsvind?
8. Kva heitte lasteskipet som grunnstøytte ved Langesund sommaren 2009 og sleppte ut olje?
9. Kor er Arnfinn Muruvik Vonen tilsett som ny direktør?
10. Kva politisk parti representerer Per-Willy Amundsen, Christian Tybring-Gjedde og Solveig Horne?
11. Kva heitte filmen der Francis Ford Coppola flytte Joseph Conrads *Heart of Darkness* frå Afrika til Vietnamkrigen?
12. Kva for amerikansk stat har brukt dødsstraff klart flittigast dei siste 35 åra?
13. Kvifor blir barnepsykolog Magne Raundalen av og til nemnd i samband med Berlinmurens fall?
14. På 1980-talet kunne ein av og til sjå Schirin Zorriassateiny i Sportsrevyen. Kva var idretten hennar?
15. Kva er talet pi (3,14) eit uttrykk for?
16. Kva var bipolar lidning tidlegare betre kjend som?
17. Kva heiter dottera til Frank Sinatra som syng «These Boots Are Made for Walkin'»?
18. Kva slags metafor brukte Jens Stoltenberg i nyttårstalen 2007 om CO₂-reinsing ved gasskraftverket på Mongstad?
19. Kva for aktivitet er knytt til dei engelske orda *building*, *antenna*, *span*, *earth*?
20. Kven vart av Lisbet Palme identifisert som mannen som drap Olof Palme?

Kvifor blir barnepsykolog Magne Raundalen av og til nemnd i samband med Berlinmurens fall?

1. Freia
2. Kriegen i Bosnia-Hercegovina
3. Bruno Ganz
4. Nintendo
5. Matti Heikkinen, Finland
6. Vest-Agder, Rogaland og Telemark
7. Mistral
8. «Full City»
9. Språkrådet
10. Framstegspartiet
11. *Apocalypse Now*
12. Texas
13. Fordi Dagbladet dagen etter murens fall gav helle framsida til eit Raundalen-utspel
14. Rytmisk sportsgymnastikk (som i dag heiter rytmisk gymnastikk)
15. Forholdet mellom omkrins og diameter i ein sirkel
16. Manisk-depressiv lidning
17. Nancy Sinatra
18. Månelandinga vår
19. Basehopp
20. Christer Pettersson

10 KJAPPE

MARTIN ENGBRETSSEN
Medlem nummer 30215487 i
Forskerforbundet
STILLING: professor i språkvitenskap ved Universitetet i Agder
UTDANNING: dr.art. fra Universitetet i Bergen
FØRSTE STILLING ETTER ENDT
UTDANNING: har vært i fast stilling ved samme institusjon med skiftende navn (ADH/HiA/UiA) siden 1992
KARRIEREMÅL: aldri gå tom for gode prosjekter

Padler seg til klarhet

– Hva jobber du med nå?

– Jeg sammenligner papiravisen, nettavisen og lesebrettet som konkurrerende plattformer for nyhetsformidling ved hjelp av moderne tekstteori, med VGs dekning av Maria Amelie-saken som materiale.

– Hvor tenker du best?

– I kajakken. Jeg kan sitte og surre med et problem foran pc-en ganske lenge, men så fort jeg får vann under kjølen og jobber rytmisk med padleåra, står det hele ganske klart for meg.

– Hva er den viktigste fagboken for deg?

– Det må bli *Bindingsverket i tekster*, som Bernt Fossestøl, mannen som introduserte tekstlingvistikken i Norge, publiserte i 1983.

– Hva er tabu i ditt fag?

– Både tekst- og medievitenskapen er unge, åpne og tverrfaglige vitenskaper, ofte mer opptatt av å finne gode perspektiver og spørsmål enn autoritative svar. Jeg tror det største tabuet er skråsikkerhet, og det er kanskje bare sunt?

– Hva skal til for å bli en god språkforsker?

– Ryddighet og systematikk kombinert med kreativ nysgjerrighet.

– Hvem er den beste læreren du har hatt?

– Gudrun Lundemo, fra første til fjerde klasse. Hun gav meg en basal forståelse av at kunnskap kombinert med lek og fantasi kan være en positiv drivkraft gjennom livet.

– Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du ha falt ned på?

– En form for naturvitenskap kunne vært aktuelt, for å forstå mer av hvordan den fysiske verden egentlig er skrudd sammen.

– Om du var forsknings- og høyere utdannings-minister, hvilket enkelttiltak ville ha vært viktigst for deg å få gjennomført?

– Sette av en større andel av forskningsressursene til humaniora. Den selvrefleksjonen som humaniorafagene representerer, tror jeg blir stadig viktigere i et samfunn som blir stadig mer komplekst.

– Hvor var du EU-avstemningskvelden 1994?

– Aner ikke, heller ikke hvor jeg var da Brå brakk staven.

– Hva vil du lese mer av i Forskerforum?

– Mer av samtaler mellom representanter for ulike fagfelt, der spørsmål om hva som er interessant å forske på, hva som er sentrale kvalitetskriterier, osv., blir diskutert over faggrensene!

AV SIRI LINDSTAD

Eit spørsmål om tid

DET VAR EIT SYN: å sjå Thomas Hylland Eriksen snakke rasande fort på tv om kor lita tid vi har. Høvet var utgjevinga av boka *Øyeblikkets tyranni. Rask og langsam tid i informasjonssamfunnet*. Som det heiter i forlagsomtalen av boka frå 2001: «Tilgjengeligheten nærmer seg hundre prosent, nå er det utilgjengeligheten vi må slåss for.»

Smuldrar alle forskardagane opp i augneblinkar? I Noreg er det tradisjon for kvart tiande år å gjennomføre store undersøkingar over korleis forskarar bruker tida. Rapportane frå 1981, 1991 og 2001 får ei veslesyster i år. Kunnskapsdepartementet er oppdragsgjevar, og via Forskringsrådet gjekk oppdraget til Arbeidsforskningsinstituttet (AFI). AFI, i samarbeid med TNS Gallup, tek i bruk ei rekkje metodar: Dei har sendt ut spørjeskjema til alle vitenskapleg tilsette ved universitet og høgskular. Eit utval vitenskapleg tilsette skal føre dagbok over tidsbruk i to dagar. Intervju av leiarar og tilsette samt undersøking av administrative system inngår òg i undersøkinga.

I høve den nye undersøkinga har eg leita i den etter kvart rikholdige kanonen om tidsbruk blant norske forskarar. Her er nokre greatest hits:

Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (Nifu) utførte den førre breie tidsbruksundersøkinga i 2000. Nifu fann at gjennomsnittsforskaren ved universiteta og dei vitenskaplege høgskulane hadde arbeidsveker på 49 timar - 11,5 time meir enn «normalen» på 37,5. 57 prosent rapporterte at mangel på samanhengande arbeidstid skapte store problem for forskinga deira.

I evalueringa av kvalitetsreforma kom ein òg inn på emnet: «Selv om dataene kan peke i noe ulike retningar, finner vi det sannsynlig at i mange fagmiljøer er de ansatte kommet i en økt tidsklemme der det er blitt vanskeligere å finne sammenhengende tid til forskning. Slik vi vurderer det, er disse problemene mest framtreddende ved universitetene», heitte det i rapporten frå Svein Michelsen og Per Olaf Aamodt i 2007.

I 2008 kom òg rapporten «Evne til forskning - Norsk forskning sett innenfra», utarbeidd av Vitenskapsakademiet med Svein Walløe

som ansvarleg. Han innleide arbeidet med å halde ei rekkje møte med inviterte forskarar frå dei fire gamle universiteta og forskingsinstitutt i dei same byane. Forskarane var snare til å skulde på kvalitetsreforma: «Formålet med reformen var å effektivisere studieløpet og redusere frafallet underveis, og et av midlene var tettere – og mer arbeidskrevende – oppfølging enn tidligere. I Evalueringen av Kvalitetsreformen fra 2007 hevdet det at disse tiltakene høyst sannsynlig har stjålet tid fra forskningen. I alle våre møter med forskere ved universitetene ble dette forholdet argumentert med styrke», heitte det i Walløe-rapporten. Auka tidsbruk på administrativt arbeid parallelt med reduksjon i støttefunksjonar som tekniske assistentar og kontorpersoneil, forsterka biletet: Vitenskapleg tilsette hadde spesielt mindre tid til samanhengande forskning. Trass i betre score på overordna mål som publisering, sitering og offentlege løyvingar, melde dei tilsette om forverra vilkår. Tid er pengar, og tidsmangel er pengemangel. Ifølgje Walløe-rapporten var fordelinga av midla ein del av problemet; mange hadde ikkje fått del i den auka ressurstilgangen. Ein

Redaktør
Kjetil A. Brottveit

understreka at ein del spesielle satsingar, som Senter for framifrå forskning, hadde vore vellykka, og var lite stemde for ta pengane derifrå. Auka offentlege løyvingar var nødvendige. Eitt

av framlegga var å gjere alle forskarar eit minimumsbeløp i driftsmidlar, eitt anna å auke Forskringsrådets midlar til fri prosjektstøtte.

I 2009 gjennomførte Forskerforbundet ei eiga undersøking blant medlemmer ved universitet og høgskular. 79 prosent av dei som svarte melde om mangel på tid til forskning og utviklingsarbeid innanfor normalarbeidsdagen. Heile 86 prosent meinte at mangelen på samanhengande tid til FoU i ordinær arbeidstid var eit problem. Den gjennomsnittlege ar-

beidstida hadde knapt tolt at Arbeidstilsynet kom på vitjing: 47 timar i veka, og rundt 50

ved dei gamle universiteta. Sjølv om ein del av denne tida truleg gjekk til arbeid for andre oppdragsgjevarar, er det ikkje i tvil om at Forskerforbundet hadde eit poeng: Forskarar gjer mykje gratisarbeid. Eit interessant spor i undersøkinga var elles at vitenskapleg tilsette med

avtalefesta tid til FoU melde om noko større reell tid til forskning i arbeidstida. Dette kunne indikere at avtalefesting av FoU-tida kunne vere eit verkemiddel for å sikre meir reell slik tid.

I 2009 kom òg Nifu Step-rapporten «Arbeidsvilkår i norsk forskning» bygd på ei undersøking der 1800 forskarar deltok. Refrengnet frå samandraget er velkjent: «Det norske systemet kritiseres for dårlig finansiering og for at gjeldende organisasjonsformer innen administrasjon og undervisning bidrar til mindre sammenhengende tid til forskning.» Eit poeng frå Walløe-rapporten vart understreka på ny: Eit fleirtal av respondentane var misnøgde med tilgangen til sekretær-, undervisnings- og forskingsassistanse.

Var det då meir? Ja, eg tek med at Utdanningsforbundet nettopp har gjort ei undersøking om arbeidstid blant medlemmer i vitenskaplege stillingar i UH-sektoren. Eg gjer det stutt, sitert frå heimesidene til Utdanningsforbundet: «Problemet er særlig mangel på sammenhengende tid, og nesten alle bruker fritiden til forskning.»

Ein samla rapport om resultatane frå den nye undersøkinga skal vere klar før jol. Det vert knapt spennande å vente på hovudfunna, men detaljane kan verte interessante. Elles er det mest eit spørsmål om resultatane denne gongen vert brukte til noko, eller om det heile vert bortkasta – orsak meg – tid. Undersøkinga er òg ein etappe på veg mot neste forskingsmelding som regjeringa etter planen legg fram våren 2013.

Nyleg såg eg han att i media, Thomas Hylland Eriksen. Han melde ikkje om stadig meir romsleg og meditativ tid i åra etter øyeblikksboka: No vert vi utilgjengelege berre når vi søv. Dersom forskarane lever etter rockemyten, kan det verte lenge til kvile. Treng de ein tittel på rapporten, AFI? *I'll sleep when I'm dead.*

Arbeidstida hadde knapt tolt at Arbeidstilsynet kom på vitjing.

Tid er pengar, og tidsmangel er pengemangel.

LEDER KRONIKK DEBATT BØKER

Send kronikkforslag til kjetil.brottveit@forskerforum.no. Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,-. Innlegg må være maksimum 2000 tegn. De blir ikke honorert.

Keiserens nye tellekanter

Enkelte fagfelleverderte tidsskrifter setter rent tøv på trykk, mener Svein Sjøberg, som bruker to eksempler for å underbygge påstanden. Vi må ikke bare telle, men vite mer om hva vi teller, konkluderer han.

Det ledende tidsskriftet for alternativ medisin heter *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*. Dette er også tidsskriftet til den store internasjonale organisasjonen innen dette feltet, ISCMR (International Society for Complementary Medicine Research). I mai 2010 holdt de sin årskonferanse ved Universitetet i Tromsø. Det ble arrangert av Nifab (Nasjonalt informasjonssenter for alternativ behandling), som er «opprettet av Helse- og omsorgsdepartementet for å gi Norges befolkning nøytral og kvalitetssikret informasjon om alternativ behandling». Nifab lever i en slags symbiose med Nafkam (Nasjonalt forsknings-

Av Svein Sjøberg, professor i naturfagdidaktikk, Universitetet i Oslo

senter innen komplementær og alternativ medisin). På hjemmesidene finner vi at det jobber 25 personer ved de to institusjonene. De har støtte på 12,5 millioner over statsbudsjettet, også for 2011. I regjeringens budsjettproposisjon står det at «[f]orskningen ved Nafkam spenner vidt

og flere artikler er publisert internasjonalt». Her siktes det vel til det nevnte tidsskriftet.

I dette tidsskriftet finner vi blant annet artikler som hevdes å gi det naturvitenskapelige grunnlaget for alternativ medisin. Her er et utdrag av den ene artikkelens abstract:

«Normally, only the electric atom/molecule type of substance is accessible by our traditional measurement instruments. We label this condition as the *uncoupled state* of physical reality that is our long-studied, electric atom/molecule level of nature. The second level of physical reality is invisible to traditional measurement instruments when the system is in the uncoupled state but is accessible to these same instruments when the system is in the

coupled state of physical reality. The coupling of these two unique levels has been shown to occur via the application of a sufficient intensity of human consciousness in the form of specific intentions.» (Tiller 2010)

På dette grunnlaget utvikler forfatteren en slags alternativ fysikk, der fysiske fagtermer får nye og uvante betydninger. Hadde bare en liten del av dette vært holdbart, hadde det gitt et hav av nye nobelpriser, både i fysikk, kjemi og medisin. Og alle lærebøker i naturvitenskap og medisin måtte kastes.

Slikt tull kan være lystig lesning. Man kunne tro at det var nok en «practical joke» fra fysikeren Alan Sokal. Han vakte, som kjent, stor oppsikt da han i 1996 fikk publisert artikkelen «Transgressing the Boundaries: Towards a Transformative Hermeneutics of Quantum Gravity» i det postmoderne tidsskriftet *Social Text*. Etterpå avslørte han at alt han skrev, var bevisst vrøvl, krydret med alle de termene som var mote i dette tidsskriftet. Men selv om de ble tatt med buksa nede, overlevde både tidsskriftet og fagmiljøet. Men Sokal er nok ikke ute denne gang. Tullet er «ekte» vrøvl.

Denne publiseringssaken er interessant på en ganske annen måte enn det astrologer, homeopater, healere, Snåsa-menn og engleskoler er. Disse kan nok selge sine ideer på et letturt marked, men produktene deres teller neppe på en akademisk CV. Men det gjør faktisk poengene fra dette tidsskriftet, og man finner lett ut at her har også norske forskere høstet mange kvalitetspoeng til seg selv og sin institusjon. Og de får både hederlig omtale og penger fra

selveste statsbudsjettet.

Fra sentrale folk innen medisin og biologi er det flere ganger reist kritikk mot virksomheten til Nifab, men det ser ut til at de har ridd stormen av. I budsjettproposisjonen for 2011 står det slik: «Nifab fikk i 2009 kritikk for uklar og misvisende informasjon om alternativ behandling. Flere av disse forholdene skal være rettet opp.» Og dermed fortsetter de å få sin nokså sjenerøse støtte over statsbudsjettet.

Hjemmesiden til Nifab (<http://www.nifab.no/>) er for øvrig prydet med logoene til både Helse- og omsorgsdepartementet, Helsedirektoratet og Universitetet i Tromsø. I tillegg til den økonomiske støtten gir dette også en viss troverdighet.

Kanskje noen bør gå i tenkeboksen en gang til? Både de som deler ut tellekanter, og de som deler ut penger over statsbudsjettet.

Mitt andre eksempel fra tellekantenes verden er knyttet til debatten i kjølvannet av Harald Eias *Hjernevask*-programmer. Kjønnssforskeren Jørgen Lorentzen klaget i etterkant over at han ble urettferdig behandlet fordi han ble spurt om *biologi*, og ikke om det han *egentlig* forsket på. Biologene Kristian Gundersen og Jo Bruusgaard tok ham på ordet, og de gikk i detalj gjennom en artikkel som Lorentzen hadde skrevet i tidsskriftet *Men and Masculinities*. Der fant de, til sin overraskelse, at Lorentzen her faktisk skrev mye om biologi. I en kronikk i Dagbladet (23. mars 2010) viser de at Lorentzens artikkel («Masculinities and the Phenomenology of Men's Orgasms») er full av faktiske feil og påstander knyttet til biologi, og at

«Hadde bare en liten del av dette vært holdbart, hadde det gitt et hav av nye nobelpriser, både i fysikk, kjemi og medisin.»

grunnleggende prinsipper for vitenskapelighet er ignorert. De belegger dette med en rekke konkrete eksempler. Og de hevder også at selv om Lorentzen tar avstand fra biologiske forklaringer på menneskers atferd, så er hans egen artikkel fullpakket av nettopp dette. De skriver: «En kjerne i Lorentzens artikkel er at mannskroppen er fysisk hard og dermed fører til et hardt sinn. Han gir mange eksempler. Kvinner er for eksempel dualistiske fordi de har to kjønnslepper. [...] Kvinner er også psykologisk mer åpne fordi de fysisk har et åpent kjønnsorgan, mens mannen av anatomiske årsaker er «forledet til å tro» at han er mer psykisk lukket og har et mer mekanisk kjønnsliv. Dette er en biologisering man ikke vil finne hos moderne biologer. Lorentzens resonnement er analogt med en påstand om at afrikanere er mørkere til sinns enn europeere fordi de er mørkere i huden.» (Kristian Gundersen & Jo Bruusgaard, Dagbladet 23. mars 2010)

Og mannsforskeren Lorentzen har skrevet enda mer om biologi, selv om han klart sier at han *ikke* har greie på slikt. Han har et helt kapittel med den knappe tittelen «Biologi» i en grunnbok i kjønnsforskning (Lorentzen 2006). Også dette kapitlet har fått publiseringspoeng.

I det omtalte tidsskriftet, *Men and Masculinities*, har Lorentzen også introduksjonen «Male bodies: An introduction». Den avsluttes slik: «Tracing the way the corporeal specificity of the penis is erased by the cultural privileging of the abstract phallic ideal, Stephens challenges a number of important critical assumptions about the structure and operation of phallicism. Contrary to the widespread assumption that the phallic male body can be seen as a synecdoche for a rigidly stable and self-contained corporeality, Stephens contends that it is precisely the phallic penis that opens the male body to the possibility of transformation and otherness.» (Stephens & Lorentzen 2007)

Jeg er ikke kompetent til å trenge inn bak disse ordene, men jeg ser ikke bort fra at dette

«Kanskje noen bør gå i tenkeboksen en gang til? Både de som deler ut tellekanter, og de som deler ut penger over statsbudsjettet.»

kan fortone seg som meningsfylt i deres fagmiljø. Filosofen Jon Elster har tillatt seg å bruke begrepene hard og bløt obskurantisme om en del faglige tradisjoner. Med bløt obskurantisme sikter han spesielt til postmoderne strømninger innen humaniora og samfunnsfag. Kanskje vi her har å gjøre med bløt obskurantisme – selv om det handler om mannens penis?

For å summere: Det omtalte tidsskriftet, *Men and Masculinities*, er på nivå to, det regnes altså på toppnivå i kvalitet, og det gir maksimal uttelling som vitenskapelig artikkel. Lorentzens fire siders innledning og hans penisartikkel har til sammen gitt hele seks publiseringspoeng. Det er en høyst potent produksjon. Både kvinner og menn i academia kan etter dette nesten henfalle til en ny og hittil ubeskrevet form for penismissunnelse.

Fagfellevurdering er en nødvendig sikring av kvalitet i det som kan omtales som «velfungerende vitenskapelige fellesskap». Men det er ikke alle fag som har noe slikt. Noen fag er virkelig «alternative», også når det gjelder krav til vitenskapelighet. Og tellekantsystemet åpner for at de kan gi hverandre viktige publiseringspoeng og en akademisk legitimitet utad.

Noen fagmiljøer er små og mer eller mindre esoteriske, kanskje til og med obskure, slik Elster antyder. Men slike fagmiljøer er store nok til å ha egne tidsskrift der de kan luften og videreutvikle sitt eget språk og sine egne fagtermer. Det var i et slikt tidsskrift, *Social Text*, at fysikeren Alan Sokal skrev sin kjente artikkel. Dette tidsskriftet gir for øvrig fremdeles publiseringspoeng i Norge. I slike fagmiljøer

er man hverandres fagfeller og gir hverandre både støtte og publiseringspoeng. Disse fagmiljøene gir også akademiske grader, og hvis de er politisk korrekte, kan de oppnå offentlig støtte. Kritiske blikk utenfra er sjelden vare. Nietzsches Zarathustra sa det slik: «Dypt vann og grumset vann har det til felles at man ikke kan se bunnen.»

Harald Eia løftet litt på sløret når det gjaldt enkelte fagmiljøer. Hvem vet, kanskje har vi enda flere slike perifere og «alternative» fagmiljøer? Som har egne tidsskrift, vurderer hverandres artikler og gir hverandre troverdighet og poeng. Ingen nevnt, ingen glemte.

I dag gir vi stor makt til tellekantene. Mitt enkle poeng er at vi ikke bare skal telle, men vi må vite *hva* vi teller! Her har vel også Fagerberg utvalget noe å bite i?

REFERANSER:

- Tiller, William A. 2010. On Understanding the Very Different Science Premises Meaningful to CAM Versus Orthodox Medicine: Part I – The Fundamentals. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*. 16(3): 327–335
- Lorentzen, Jørgen. 2007. Masculinities and the Phenomenology of Men's Orgasms. *Men and Masculinities*. Volume 10 Number 1
- Lorentzen, Jørgen. 2006. Biologi. I: Jørgen Lorentzen & Wencke Mühleisen, red. *Kjønnsforskning*. Oslo: Universitetsforlaget
- Stephens, Elizabeth & Jørgen Lorentzen. 2007. Male bodies: An introduction. *Men and Masculinities*. Volume 10 Number 1

Visdommens kjelder

Det er ei avklara, sjølvmedvite mogen stemme som talar til oss.

Få yrkesutøvarar tar eit større fagleg og moralsk ansvar enn psykologane. Vi går til dei med våre meir eller mindre skadeskotne liv og djuptgripande val – om enn på ulikt grunnlag, antar eg: middelklassen fordi terskelen er låg og lomdeboka velfylt eller statsfinansiert, dei mest nedslegne i underklassen fordi dei må – og vi finn hjelp eller hjelpeløse.

Eit nytt lågterskeltilbod er mediapsykologane, som gjev råd på grunnlag av lesarinnlegg. Frode Thuen er ein slik rådgjevar, ein Vergilsk følgjesvein for mange, mellom anna gjennom spalta i Aftenposten, men no, når han har gjeve ut bok om kunsten å vere vaksen, er kanskje rolla skifta, og han liknar meir på Dante, forvilla i den mørke skogen, midtveges i livet?

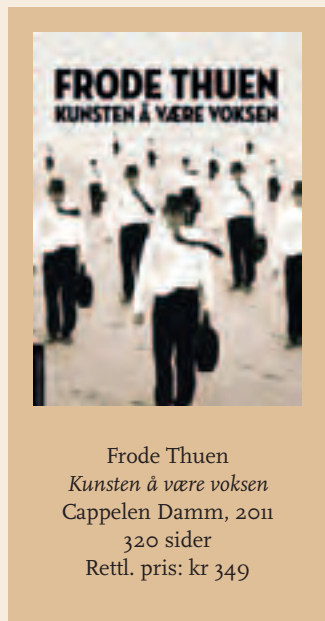
Nei, frykt ikkje, det er ei avklara, sjølvmedvite mogen stemme som talar til oss. Ho fortel om kunsten å vere vaksen – og om kjeldene Thuen auser av som livsrådgjevar.

Den sentrale kjelda er psykologisk kunnskap. Her er professor Thuen ein god forskingsformidlar i tankevekkande dialog med klinikaren Thuen, som når han oppsummerer forskning som tilseier at den grunnleggande personlegdommen vår ikkje endrar seg i vaksen alder, at vi vert mindre intelligente og neppe klokare med åra, men samstundes held fast ved den terapeutiske ideen om at mennesket kan endre seg. Og historiene til einskildmenneske og utfordringane dei møter på dei arenaene som er bokas tema – samliv i ulike aldrar, det å vere foreldre og barn, det grenselause arbeidslivet og den kommersialiserte fritida – er leseverdige nøkkeltexstar.

Ei anna kjelde er sosiologisk samtidsdiagnostikk. Han kan verke klargjerande for oss, fordi han viser det tidsbundne, men likevel allmenne i mangt av det vi opplever som eit personleg strev – som når Ulrich Beck skriv om «det heilt normale kaoset vi kallar kjærleik». Boka har eit adekvat utval av sosiologar som skildrar ei samtid prega av fristilling frå tradisjonelle sosiale og normative ori-

enteringspunkt, og strukturelle endringar i arbeids- og fritidsliv. Men utvalet er for omfemnande, og for meg som sosiolog liknar resultatet ofte ei slapt redigert Wikipedia-side: fortetta og utflytande.

Thuen auser også av fiksjonslitteraturen. Han går ikkje, som Harold Bloom i *Where shall wisdom be found?*, til verdsbiblioteket, men søker illustrasjonar på

moderne identitetsproblematikk i den typiske norske middelklassebokhylla, med forfattarar som Loe, Ørstavik og Solstad. Normative teoriar, derimot, og filosofiske eller teologiske univers der desse inngår, er ikkje eit intellektuelt reservoar i denne boka. (Men ho har, trur eg, ein underforstått moral: Det rette er det kvar einskild kjenner er rett overfor seg sjølv og andre.)

Men den personlege biografien er ei kjelde. Glimt frå eigen oppvekst illustrerer kor omfattande familiære roller har endra seg over nokre tiår. Bileta frå noverande familieliv er idylliske, og dei medvitne sprekkanne i idyllen, der forfattere ikkje berre er sårbar, men også sårande, høyrer den umogne fortida hans til. Desse personlege, til dels private, bileta gav meg mindre ettertanke enn ubehag, og det trur eg er fordi eit slikt litterært grep føreset ærlegdom, ikkje minst stilistisk

ærlegdom: Ein kan vere personleg og ærleg utan å vere privat.

Thuen auser også av populærmusikken. Boka startar med «The Times They Are a-Changin'». Eg var sjølv på ein Dylan-konsert i haust, i USA. Den eldre herren var stilfullt kledd i dress og med ein hatt som, saman med lyssettinga, fekk han til å sjå ut som Mefisto då han avslutta med «Ballad of a Thin Man» – i ein heilt annan versjon enn eg har høyrte før. Dette var inga lattermild påminning om at vi sjeldan har peiling på kva som går føre seg i livet vårt. Tonen var snerrande. Smilet eit grin. Vi har alle våre kontraktar, som vi held, bryt eller omskriv.

Publikum var menneske i alle aldrar, frå alle sosiale lag. Men alle var kvite, ein demonstrasjon på at visdommens kjelder er sosialt avgrensa, og at det sosiale nedslagsfeltet oftast også er det, sjølv om innsikter frå røynt liv no og då kan vekke gjenklang gjennom sosiale og språklege gitter: «Imagine life as a convict that's gotten' old»

At Thuen ikkje skriv om, til og for lesarar som lever utanfor den sosiale cella han sjølv bur i, er trivielt – men neppe uinteressant som sjangersymptom. Sjølv ber eg i det ytre mange av Thuen sine kjenneteikn, og boka treffer meg tematisk – men ho set ingen spor. Fordi ho er så lett? Eg tenker på mitt og andre vanlege vaksenliv eg kjenner – fylte, halvfylte eller tømde for glede, mening, arbeid, konflikter, sjukdom, rus, kjærleik og tap, eg tenker på samliv og farskap fylt av store og små gleder og sorger, på vurderingar vi må gjere i møte med dilemma som av og til er fiktive, men som oftast reelle, nokre av dei små og pragmatiske, ja, men andre eksistensielle, nesten nådelause – og eg skjønner ikkje kva denne boka har å seie til meg. Eg forstår alle orda han brukar, men ikkje kva han seier.

AV ODDGEIR OSLAND

Alt om pedagogikk

Gunn Imsen

Hva er pedagogikk

Universitetsforlaget, 2011

145 sider

Rettl. pris: kr 179

Det er dristig av ein pedagog å skriva ei innføringsbok i pedagogikk. Forventingane blir skyhøge, omtrent som

når ein retorikkprofessor skal halda bryllaupstale. Og viss boka ikkje innfrir, blir det ein kompetansesvikt på linje med når familiepsykologen blir skilt.

Ifølgje Imsen er dei mest sentrale tema i pedagogikk oppseding, undervisning og sosialisering. Foreldre må læra ungane å bli vaksne, lærarane må hjelpa ungane til ein viss type innsikt (til dømes matematikk), og dei sosiale omgjevnadane tvingar ungen til å ta opp visse verdiar og praksisar. Dette er ei ryddig organisering av eit vanskeleg emne.

Men etter kvart får boka meir preg av å forvalta pedagogikkfaget enn av å søka innsikt i kva pedagogikk er. Imsen presenterer ei omnibusforklaring der alt er med: forskingstradisjonane i Noreg og internasjonalt, diskusjonen av forholdet mellom teori og praksis i undervisninga, forholdet mellom individ og sosialt miljø, og ulike politiske perspektiv på kva rolle pedagogikk spelar i samfunnet.

Ingen skal kunna klaga på at eit viktig perspektiv manglar eller ein sentral teoretikar ikkje er gitt kreditt. Her kjennest Imsen litt skuggereidd. Og når ho fyrst skulle skriva litt om alt, så saknar eg ei kort historie om norsk skuleverk, inkludert utviklinga av universitet og høgskular.

Det er elles mange gode poeng i boka. Imsen skildrar kampen mellom kvalitativ og kvantitativ forskning, der Hans Skjervheims oppgjer med den positivistiske menneskeforståinga førte til at kvalitativ forskning fekk ein unødvendig dominans i Noreg. Imsen går i rette med Skjervheim for å kritisera «en ytterlighet som ikke fins, mens det modererte standpunktet blir fortiet fordi det ikke passer inn i resonnementet».

Imsen forsvarar ei statistisk, og metodisk kompleks, tilnærming til menneskeforskning, og

meiner at ho slett ikkje treng å bli objektiverande. Ho kan behalda den hermeneutiske kompleksiteten som Skjervheim krev, og her er eg heilt samd med henne.

Dette er ei kort bok om pedagogikk, og ho fekk meg til å finna fram ei endå kortare bok om same emnet, nemleg John Deweys *Experience and Education* (1938). Dewey meiner barn må læra gjennom å utføra handlingar i samarbeid med intelligente vaksne. Samarbeid med andre er betre enn pugging i isolasjon. Lærarens autoritet kjem av å gje instruksar som deltakarane skjønner det vil gagna deira felles prosjekt å utføra.

Imsen refererer til Dewey ti gonger, i vidt forskjellige delar av boka. Slik bekreftar ho at han framleis har tung innflytelse. I nokre tilfelle dreier det seg om at teoretikaren har fått ei rituell rolle i litteraturen, men i Dewey sitt tilfelle dreier det seg om at tankane hans også er progressive i vår eiga tid.

Dewey skreiv slik at det altomfattande læringsprosjektet til menneska framstod som tydeleg og enkelt, medan Imsen skriv slik at det framstår akkurat så omfattande, mangesidig og forvirrende som det egentleg er. Slik sett er Dewey ein betre pedagog enn Imsen.

AV LARS NYRE

Verdighetens menneskesyn

Lisbet Borge, Egil W. Martinsen og Toril Moe (red.)

Psykisk helsearbeid – mer enn medisiner og samtaleterapi

Fagbokforlaget, 2011

256 sider

Veil. pris: kr 399

Jevnlig kritiseres tilbudet til psykisk syke i Norge. Ventelistene

er for lange, tilbudene for knappe og behandlingene for ensrettet mot medisinske perspektiver. Mye av kritikken kommer fra mennesker med

personlige erfaringer med psykisk sykdom, eller fra alternative behandlere. Det som blant annet kjennetegner disse gruppene, er at de ser ut til å ha lavere status i helsedebatten enn både politikere og institusjonalisert helsepersonell. Det er blant annet i dette perspektivet det er svært interessant å åpne artikkelsamlingen *Psykisk helsearbeid – mer enn medisiner og samtaleterapi*.

Her samles teori og empiri fra et mangfold av ststeder innenfor psykisk helse, motivert i ønsket om å formidle kunnskapsbasert praksis i et tverrfaglig, helhetlig

perspektiv. Det betyr at bidragene består av både forskningsbaserte fagartikler og konkrete erfaringer fra helsepersonell og pasienter. Artiklene er redigert av Lisbet Borge, førstelektor i psykisk helsearbeid, Toril Moe, idrettskonsulent ved Oslo universitetssykehus, og Egil W. Martinsen, professor i psykiatri og leder for Avdeling for forskning og utvikling (psykisk helse og avhengighet) ved Oslo universitetssykehus. De er sortert under tre deler. Den første gir en teoretisk tilnærming til behovet for å innta et *biopsykososialt* perspektiv der empirisk kunnskap om hvordan biologiske, sosiale og psykiske faktorer virker både hver for seg og i samspill i mennesket. Et slikt menneskesyn åpner også opp for å involvere pasienters evner til selvhjelp i terapisisuasjoner. Den andre delen tar for seg betydningen av å tenke bevisst og konkret rundt livets grunnleggende betingelser som mat, søvn, mosjon og arbeid når psykisk sykdom skal behandles. Den tredje delen tilbyr en rekke empiriske demonstrasjoner av hvordan menneskets kontakt med dyr, natur, kunst og musikk har relevans for å lykkes i å behandle mer enn bare symptomer på psykisk sykdom.

Selv om boken først og fremst er ment for pasienter, pårørende,

helsepersonell og studenter, er den et svært viktig innlegg i den politiske debatten om psykisk helse i Norge. Den opplagte årsaken til det er den oppdaterte kunnskapen den gir på fagfeltet, og troverdigheten bidragsyterne representerer. Men like viktig er perspektivene på psykisk sykdom og menneskesynet boken bringer til torgs. Den gir psykisk sykdom verdigheten tilbake. Framfor å se på psykisk sykdom som noe ensidig negativt med lav status gir boken kriser i livet positiv verdi. «Kriser gir oss mulighet for utvikling og modning», skriver allmennmedisiner og nevrologisk musikkterapeut Audun Myskja, men endringer og behandling krever også tid og ressurser. Det er en utfordring i et samfunn som stadig må spare inn og effektivisere. Like fullt insisterer boken på å gjøre mennesket større enn gjerrige regneark. Den oppfordrer til et menneskesyn som ser mennesket som en helhet. I denne helheten finnes også evner og muligheter som er en ressurs og styrke i terapisisuasjoner.

AV RAGNHILD FJELLRO

Kort fortalt

Mona Ringvej

Makten og ordene.

Demokrati og ytringsfrihet fra Athen til Eidsvoll

Humanist forlag, 2011

262 sider

Veil. pris: kr 299

Her beskrives historiske øyeblikk der ordenes makt har vært omstridt, feiret, hatet eller elsket. Eksempler er demokratiet i Athen, der folket hadde makten, revolusjonen i Frankrike, der folket ble bedt om å tie etter flere års forsamlingsvirksomhet, og eidsvollsmennene, som skapte en grunnlov ingen kunne ha laget alene. Ringvej er historiker og forsker ved Universitetet i Oslo.

May Britt Drugli

Liten i barnehagen.

Teori, forskning og praksis

Cappelen Damm Akademisk, 2011

160 sider

Veil. pris: kr 288

Boka retter fokus mot de yngste barna i barnehagen og starter med en enkel innføring i tilknytningsteori. Videre presenteres internasjonal forskning om hvordan barnehageopphold påvirker små barn og deres utvikling. Til slutt tar forfatteren for seg hvordan man kan sikre gode relasjoner mellom de voksne i barnehagen og småbarna. Drugli er førsteamanuensis ved Institutt for nevromedisin, NTNU.

Unni Langås

og Paul Leer-Salvesen (red.)

Til rette ektefolk.

Holdninger til homofili og ekteskap

Portal forlag, 2011

205 sider

Veil. pris: kr 319

Endringene i ekteskapsloven berører aspekter som følelser, etikk, juss, religion og tradisjon. Boka er en tverrfaglig artikkelsamling om denne komplekse tematikken, og bidragene er skrevet av fagfolk innenfor teologi, etnologi og litteraturvitenskap. Redaktørene er professorer ved Universitetet i Agder – Langås ved Institutt for nordisk og mediefag og Leer-Salvesen ved Institutt for religion, filosofi og historie.

Ivar Utne

Hva er et navn?

Tradisjoner • Navnemoter • Valg av for- og etternavn

Pax, 2011

222 sider

Veil. pris: kr 305

Boka forteller om gammel og ny norsk navneskikk, om gamle nordiske navn, om kristne navn og klassiske navn fra antikken. Blant dem er mange navn som blir brukt i vår tid. Forfatteren ser nærmere på navnemotene som kommer og går, og tar for seg lokale navnetradisjoner. Etternavn og mellomnavn og skifte av navn har fått egne kapitler. Ivar Utne er navneforsker og amanuensis ved Universitetet i Bergen.

En tysk toppolitikers fall

AKADEMISK JUKS: Friherre, og fram til nylig dr.jur., Karl-Theodor zu Guttenberg var den absolutte og stigende stjerne i tysk politikk på topplanet. Som forsvarsminister mestret han tilsynelatende enhver utfordring. Posten ble oppfattet som enda mer krevende og viktig enn økonomiministerstillingen han kom fra. Det ble antatt at 39-åringen ville nå helt til topps og bli forbundskansler. Så gikk alt forferdelig galt på grunn av et doktorarbeid. Det hører med til sjeldenhetene at innholdet av et akademisk arbeid får så store konsekvenser. Selv om saken ikke lenger er i fokus, er den ikke uten mer grunnleggende sider av interesse i et videre perspektiv.

Hva skjedde? Guttenberg slet årene 2002–2006 med sitt doktorarbeid, som tidlig i 2007 ble godkjent med en strålende vurdering på et nivå tilstrekkelig for å danne grunnlag for en akademisk karriere. Med dette kunne han i tillegg til alt annet framtre med akademisk pondus. Doktorarbeider er typisk tilgjengelige for allmennheten, og Guttenbergs ble trykt på et prominent forlag. Det er ikke alltid vi opplever at våre doktorarbeider blir lest. Med stjernestatus, og et ikke altfor krevende tema, kunne Guttenberg knapt unngå å bli lest. Her ligger det et problem fordi det viste seg å skorte på selvstendigheten.

I dag skrives doktorarbeider typisk under veiledning og som del av et doktorgradsprogram. Det å ha slike programmer er nødvendig, eller i alle fall et stort pluss, for et akademisk miljø. Poenget er opplæring til selv å komme med selvstendige vitenskapelige bidrag. Alle som har prøvd seg,

vet at dette ikke er særlig lett, og i forholdet til vitenskapen er de fleste av oss små. En ser da også ofte at innslaget av gjennomgang og vurderinger av andres arbeid kan være omfattende, og at det egne bidrag er mer begrenset. Er en så heldig å komme med vesentlige og originale bidrag, er det imidlertid slik at utgangspunktet er arbeid av andre. I vitenskapelig arbeid står vi ganske enkelt på skuldrene til hverandre. Det er nødvendig å holde orden på mitt og ditt, og derfor blir den noen ganger så latterliggjorte angivelse av kilder viktig. Her sviktet Guttenberg grovt. Dette dreier seg imidlertid ikke bare om spørsmålet om han jukset. Hva med den doktorgradsgivende institusjon, det vil si Universitetet i Bayreuth? Ble institusjonen fristet til å slippe igjennom doktorgrader som følge av presset om levering? Hvis det er tilfellet, står vi overfor noe mer alvorlig, det vil si organisert juks eller akademisk korrupsjon. Videre har vi spørsmålet om de involverte professorer. Vi vet at akademisk korrupsjon finnes, og spesielt utsatt for korrumpert er de sakkyndige vurderingene som er en nødvendig del av akademisk virksomhet. En bestiller ganske enkelt sakkyndige vurderinger hos det en vet er «snille onkler og tanter».

Da Universitetet i Bayreuth ble konfrontert med utilstrekkelighetene i Guttenbergs arbeid, ble doktorgraden trukket tilbake, og de har arbeid på gang med en gjennomgang av egne rutiner. Dette, og at saken i tillegg er til vurdering hos påtalemyndigheter, betyr at den ikke er avsluttet. Reaksjonene så langt fra univer-

sitetet bærer i liten grad preg av den type fornektelse som kjenner seg mer utspekulerte former for akademisk korrupsjon. Videre har vi karakteren av Guttenbergs eget bidrag til juks – som er massivt. I dagene før hans avgang som forsvarsminister ble det nærmest en sport å påvise det som var klippet og limt inn, om lag 2/3 av avhandlingen. Det er klart at Guttenberg ikke kunne reddes. Dette dreide seg ikke om manglende selvstendighet, eller utilstrekkelig påpasselighet med å vise til andres arbeid. Guttenberg hadde i omfattende grad, og på en bevisst måte, drevet med massivt juks for å kunne smykke seg med en akademisk grad.

Hva så med den stakkars professor som hadde veiledet og godkjent (sammen med en annen)? Vedkommende er prominent og helt klart anerkjent. På begynnelsen av veiledningsperioden gikk han av for aldersgrensen, men fortsatte å ha ansvaret for Guttenberg. Når det gikk galt, skyldes det neppe en bevisst handling, han ble sjarmert og lurt av sin doktorand. Det vil si: Akademisk korrupsjon? Nei. Juks? Ja, og det i et bemerkelsesverdig omfang. Derfor måtte da også Guttenberg gå.

Simpelt juks av dem som arbeider mot å skaffe seg godkjenningstemplett fra en akademisk institusjon, som studenter av enhver art, må møtes med det nødvendige av kontrolltiltak. Dette er noe som koster penger, og som også kan begrense det en får fram av ferdige kandidater. Det vil si at en lett kan la seg friste, og mer alvorlige former for utilstrekkelighet tenderer i retning av akademisk korrupsjon. Mer alvorlige og krevende former for akademisk korrupsjon har å gjøre med etableringen og vedlikeholdet av et akademisk apparat. Dette er imidlertid ikke det som er det sentrale spørsmålet i Guttenberg-saken.

JON LUNDESGAARD,
Høgskolen i Hedmark

«Det er klart at Guttenberg ikke kunne reddes.»

Språkleg fattigdom?

Forskerforbundet og Amnesty International

SAMARBEIDSAVTALE: 1. mars 2011 fikk jeg som medlem en e-post fra Forskerforbundet sentralt der jeg ble orientert om at det var inngått en avtale mellom Amnesty International og Forskerforbundet. Jeg skrev samme dag følgende e-post til forbundet, men har ikke fått svar. Derfor lar jeg dette gå ut i offentligheten:

Som medlem reagerer jeg sterkt på at Forskerforbundet sentralt ønsker å «utvide og formalisere sitt engasjement for menneskerettigheter og solidaritetsarbeid». Det som i utgangspunktet kan virke nøytralt fordi det handler om menneskerettigheter, vil raskt kunne få politisk innhold når begrepet solidaritet uten videre spesifikasjon knyttes til en uttalt policy. Personlig støtter jeg opprørene i Egypt og har sympati med aksjoner i Iran, men jeg ønsker ikke at min fagorganisasjon skal gå inn i slikt arbeid. Brått kan slike solidaritetsaksjoner få en politisk slagside og agenda, det er nok å tenke videre til Israel/Palestina-konflikten for å se at det kan skje.

På bakgrunn av dette spør jeg om Forskerforbundet 1) har undersøkt blant medlemmene om de ønsker en slik tilknytning til menneskerettighets- og solidaritetsarbeid gjennom sin fagforening, og 2) om Forskerforbundet har en bestemt politisk tilknytning eller agenda.

Jeg støtter derfor professor i filosofi Jens Saugstad sitt krav i aprilutgaven av Forskerforum, om at Forskerforbundet sier opp avtalen med Amnesty International med øyeblikkelig virkning, og oppfordrer andre medlemmer til det samme.

VIGDIS STOKKER JENSEN,
stipendiat,
Institutt for pedagogikk,
Universitetet i Bergen

«The linguistically diversified student is the norm within education», sa den kanadiske professoren Jim Cummins på ein konferanse om fleirkulturell lærarutdanning nyleg. Canada har svært mange fleirspråklege elevar frå Asia, Afrika og Latin-Amerika, og ein god del av desse har skåra høgt på PISA-undersøkingar. Så det kan vere grunn til

å tru at Canada gjer noko som er rett, når det gjeld språklæring. Etter å ha vore gjennom ein fase med «English only» frå 80-åra og fram til år 2000 gjeld det no å støtte elevane til å vere stolte av alle dei språka dei kan, inkludert heimespråket. Elevar blir inspirerte til å skrive og publisere tospråklege bøker, med forteljingar frå eigen kultur. Heimespråket blir dermed sett på som ein ressurs, knytt til identitet og kultur. Det blir derfor også gjort synleg på skulen, gjennom musikk, dans, flagg, fleirspråklege skilt, bildetekstar, sjølv laga tospråklege bøker og eit bibliotek med bøker på fleire språk. Her satsar ein på at elevane har ressursar til å bli tospråklege. Også i Noreg er det skular som arbeider og tenkjer på denne måten, blant anna Fjell skule i Drammen. Ein satsar på å engasjere elevane i lesing, då forskning viser at engasjerte lesarar skårar høgt på lesetestar, trass i at dei kanskje kjem frå heimar med lite utdanning. Under dette ligg ei forståing av at barn er sårbare, og at det må lagast tette samband mellom identitet og skriftkompetanse.

Sjølv presenterer eg meg av og til som tospråklege, fordi eg kan skrive både bokmål og nynorsk. I tillegg tråklar eg meg fram på engelsk. Men kvifor la eg ikkje av meg nynorsken då eg gjekk på gymnaset eller seinare, som så mange andre? Først og fremst fordi lærarane mine på alle steg i utdanningssystemet har hatt respekt for nynorsk og for den kulturen eg kjem frå. Foreldra mine

abonnerte på Norsk Barneblad. Hadde dei levd i dag, skulle eg ha fortalt dei at forskarar meiner det er eit sterkt samband mellom tilgang til tekstar og skuleresultat, også om tekstane er på eit anna språk enn majoritetsspråket.

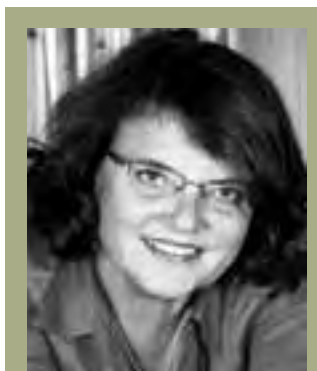
Eg veit at det er foreldra og lærarane mine eg kan takke for at eg meistrar både bokmål og nynorsk. Eg vil også takke dei for at eg aldri har vore testa, verken seint eller tidleg. For dersom ein skal lukkast med å gjere elevar tospråklege, må ein ikkje teste elevar før dei har fått fem års undervisning, tenkjer ein i Canada. Ein må heller ikkje diagnostisere innvandrelevare på grunnlag av skulespråket, for då underkjenner ein dei kunnskapane elevane har på heimespråket. Slik testing kan gje pengar til skulen, men kan gje ein livslang merkelapp til eleven.

Det einspråklege Noreg sit i veggane i mange klasserom. Ein vil ikkje vite av verken nynorsk eller innvandrarspråk.

Vi testar barnehagebarn og elevar og set inn tiltak, men gløymer å spele på lag med dei ressursane elevane har med seg til skulen. Leiaren av Stortingets kyrkje-, utdannings- og forskingskomité, Marianne Aasen, som opna konferansen om ei fleirkulturell lærarutdanning, fortalde at komiteen hadde vore på besøk nettopp i Canada. Der skryter skulane av å ha mange språk blant elevane, mens det i Noreg er framstilt som eit problem, hevda ho.

Ein høyrer lek og lærd snakke om at innvandrarbarn kjem frå språkleg fattige miljø. Men kva er eigentleg språkleg fattigdom? Det er vel heller den einspråklege vaksne, han som trur han er god

i engelsk, som er språkleg fattig. Som nasjon blir vi i alle fall fattigare om vi ikkje tek vare på dei språklege ressursane til barn og unge.

Norunn Askeland
førsteamanuensis og dosent
ved Høgskulen i Vestfold

«Det einspråklege Noreg sit i veggane i mange klasserom.»

Gjesteskribentene skriver sant og subjektivt om akademia. De faste gjestene er Bo Terning Hansen, **Norunn Askeland**, Gunnar Sivertsen og Kristin Hestflått Spilker.

NIKU

Norsk institutt for kulturminneforskning

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innenfor kulturminneforskning. Instituttet driver forskning og forskningsbasert oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Byforsker (forsker I eller forsker II)

NIKU ønsker å styrke sin kompetanse innenfor kulturminner og byutvikling. Stillingen innebærer forsknings- og utredningsarbeid knyttet til kulturminner i byområder, strategiutvikling, prosjektutvikling, utforming av forskningssøknader og nettverksbygging.

Vi ser etter en person med doktorgrad eller tilsvarende kompetanse innenfor kulturhistoriske fag eller arkitektur, men samfunnsvitenskapelig bakgrunn kan også være aktuell.

Søknadsfrist er 20. mai, 2011.

Se fullstendig utlysning på www.niku.no

Forskningsrådet

Forskerutveksling til nytt samarbeid med Frankrike og Tyskland i 2012

Norges forskningsråd v/Internasjonale stipend (IS) utlyser to forskerutvekslingsprogrammer med hhv **Frankrike** og **Tyskland** i 2012.

Søknadsfrister

Frankrike: 8. juni 2011

Tyskland: 31. august 2011

Vitenskapelige ansatte/forskergrupper inviteres til å søke om mobilitetsstøtte til kortvarige opphold i hhv Frankrike og Tyskland for å starte opp og utvikle felles nye forskningsprosjekter. De franske og tyske samarbeidspartnerne i prosjektene må samtidig søke og motta støtte fra hjemlandet til dekning av korte opphold i Norge. Programmene med Frankrike (Aurora) og Tyskland (DAADppp) er åpne for søknader innen alle fagområder.

Utlysning på følgende nettside: www.forskningsradet.no/is Forskningsrådets eSøknad benyttes.

Forskningsrådet administrerer også andre ordninger som støtter samarbeid med Frankrike og Tyskland:

Innenfor prioriterte fagområder kan Fransk-Norsk Stiftelse (FNS) støtte bilaterale FoU-prosjekter som gjennomføres i regi av næringslivet i begge land. FNS støtter også seminarer samt korttidsopphold for forskere til og fra begge land. Mer informasjon på www.forskningsradet.no/fns

E.ON Ruhrgas-programmene gir støtte til master-/ph.d.-studenter og forskere for mobilitetsopphold i Tyskland. Mer informasjon på www.forskningsradet.no/is

Norges forskningsråd er myndighetenes sentrale rådgiver i forskningspolitiske spørsmål og fordeler årlig omtrent 7 milliarder kroner til forskningsformål. Forskningsrådet skaper møteplasser for forskere, brukere av

forskning og institusjoner som finansierer forskning. Forskningsrådet arbeider med forskning og utvikling innenfor alle fagområder og bidrar til internasjonalisering av FoU-virksomheten.

k:

Kunsthøgskolen i Bergen
Bergen National Academy of the Arts

Avdelingsleder/dekan ved Avd. for design

Vår nye dekan skal være faglig og administrativ leder og ha visjoner for den framtidige utviklingen av læringsmiljøet og undervisningsstrategien ved avdelingen.

Avd. for design tilbyr studier innenfor områdene visuell kommunikasjon og møbel- og romdesign/interiørarkitektur.

Søknadsfrist 6. juni 2011.

www.khib.no

**Nordiska högskolan
för folkhälsovetenskap**

Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap, NHV, i Göteborg söker

3 professorer eller universitetslektorer i Folkhälsovetenskap med inriktning mot:

- Epidemiologi
- Management
- Hälsans psykosociala dimensioner

Läs mer på:

www.nhv.se/ledigatjanster

Sista ansökningsdag:

9 juni 2011

norden

Nordiska ministerrådet

I

FORSKNINGSRÅDETS STIPENDBASE

– Det er svært viktig at studenter og forskere benytter seg av de mulighetene de har til å krysse landegrensene. Vi vil at flere skal finne frem, og Forskningsrådets stipendbase vil gjøre dette enklere, sa statsråd Tora Aasland da hun lanserte den nye stipendbasen under Stipenddagen 2011.

Aasland viste blant annet til at Norge står for 0,6 prosent av verdens samlede kunnskapsproduksjon og at internasjonalt samarbeid og forskermobilitet er de redskapene vi har til rådighet om vi skal få ta del i de 99,4 prosentene som ikke genereres herfra.

– Det å sikre god tilgang til den kunnskapsproduksjonen som skjer i resten av verden og sørge for gode vilkår for forskere som deltar i internasjonale samarbeid, er dermed svært viktige deler av forskningspolitikken, fremholdt Aasland.

II

UTDANNINGSKVALITETSPRISEN 2011

Høgskolen i Sør-Trøndelag og Universitetet i Oslo deler Kunnskapsdepartementets Utdanningskvalitetspris for 2011 på en million kroner. Prisen ble delt ut på årets NOKUT-konferanse.

– Årets vinnere er flotte eksempler på god kvalitet i høyere utdanning. Jeg håper de vil inspirere andre til å gjøre en enda bedre jobb for sine studenter, sier statsråd for forskning og høyere utdanning Tora Aasland.

Utdanningskvalitetsprisen deles årlig ut av Kunnskapsdepartementet og har til hensikt å stimulere institusjonene innenfor høyere utdanning til å arbeide systematisk med å fremme og å videreutvikle kvaliteten på sine utdanninger.

III

LØNNSSTATISTIKK 2010

Forskerforbundet har utgitt tre rapporter som presenterer lønnsstatistikk for medlemmer i hhv. statlig, privat og kommunal sektor per 31.12.2010. Statistikkene er basert på en spørreundersøkelse blant medlemmene i januar 2011. Notatene kan lastes ned fra nettsiden www.forskerforbundet.no/skriftserien.

KURSTILBUD VÅREN 2011

Forskerforbundet arrangerer følgende kurs for tillitsvalgte:

- 30.–31.05.11: Lokal lønnspolitikk, for tillitsvalgte i statlig sektor
- 06.–08.06.11: Grunnopplæring trinn I, for nye tillitsvalgte (alle sektorer)

Program og påmeldingsinformasjon blir lagt ut på www.forskerforbundet.no/kurs.

TARIFFOPPGJØRENE 2011

Denne utgaven av Forskerforum gikk i trykken før årets forhandlinger i stat og kommune var avsluttet. Oppdatert informasjon om tariffoppgjørene i de ulike forhandlingsområdene finner du på Forskerforbundets nettsted www.forskerforbundet.no.

IV

FORSKNINGSPOLITISK SEMINAR

Forskerforbundets årlige forskningspolitiske seminar arrangeres tirsdag 22. november 2011 på Hotel Bristol i Oslo. Tema for årets seminar er forskningsfinansiering. Statsråd Tora Aasland er blant innleiderne. Invitasjon og foreløpig program sendes ut i juni. Sett av datoen!

V

NYTT FRA HOVEDSTYRET

Forskerforbundets Hovedstyre var samlet til møte i Kristiansand 13. og 14. april. Styremøtet ble kombinert med besøk og møter med tillitsvalgte ved Agderforskning og Universitetet i Agder, samt møte med ledelsen ved UiA.

Hovedstyret vedtok uttalelser om ny standardavtale for forsknings- og utredningsoppdrag og om Forskningsrådets forslag til tydeliggjøring av den akademiske friheten for forskere utenfor UH-sektoren, samt innspill til EU-kommisjonens grønbok om fremtidig europeisk forskningspolitikk. Hovedstyret behandlet også endelig driftsregnskap for 2010, periodisert budsjett for 2011 og drøftet strategi for plassering av midler.

VI

STANDARDKONTRAKT FOR FORSKNINGSOPPDRAG

Kunnskapsdepartementet har sendt et utkast til ny standardkontrakt for forsknings- og utredningsoppdrag på høring. Forskerforbundet er positiv til utkastet til ny standardavtale, som inneholder viktige momenter rundt retten til offentliggjøring av resultatene, understreker den akademiske

friheten og ivaretar behovet for å hindre påvirkning av konklusjonene.

Forskerforbundet mener det i tillegg er nødvendig med tiltak som sikrer at offentlige oppdragsgivere kjenner til og benytter standardkontrakten ved bestilling av forsknings- og utredningsoppdrag, og foreslår derfor at statlige og kommunale etater pålegges å benytte standardkontrakten ved bestilling av forsknings- og utredningsoppdrag. Dette vil bidra til å sikre åpenhet om beslutningsgrunnlaget til offentlige myndigheter.

Les Forskerforbundets uttalelse på våre nettsider www.forskerforbundet.no.

VII

GRØNNBOK OM FRAMTIDIG FORSKNINGSPROGRAM

Kunnskapsdepartementet har bedt om innspill til EUs grønbok om fremtidig forskningsprogram som skal etterfølge EUs 7. ramme-program for forskning.

Forskerforbundet er enig i at økt innsats innen forskning og høyere utdanning er et effektivt middel for å sikre høy arbeidsdelaktelse, en grønnere økonomi, en bedre offentlig sektor og et bedre næringsliv. Men ut over å bedre EUs konkurransevne i forhold til utenomverden er det ikke så mange klare grunnverdier å spore i grønboka.

Les Forskerforbundets uttalelse på våre nettsider www.forskerforbundet.no.

VIII

ENDELIG RAPPORT FRA TEKNISK BEREGNINGsutVALG

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU) la

før påske fram sin endelige rapport om grunnlaget for inntektsoppgjørene 2011. Unio-leder Anders Folkestad understreker at lønnsveksten i frontfaget i 2010 ble langt høyere enn det partene i frontfaget og arbeidsgiverne i offentlig sektor hevdet i fjorårets oppgjør.

– Også i år har frontfaget lagt et lavt anslag for glidningen til grunn. Industrifunksjonærene vil som i alle andre år trekke den gjennomsnittlige lønnsveksten i industrien opp med flere tideler. Erfaringene fra i fjor og den endelige rapporten fra TBU viser at vi må ha is i magen dersom utdanningsgruppen i offentlig sektor skal henge med i lønnsutviklingen, sier Folkestad.

IX

IKKE TID TIL FORSKNING OG UTVIKLING

Utdanningsforbundet har gjennomført en undersøkelse blant sine medlemmer i vitenskapelige stillinger i UH-sektoren for å kartlegge deres arbeidsbetingelser knyttet til forskning og utviklingsarbeid (FoU).

Ansatte i universitets- og høskolesektoren har i lang tid rapportert om manglende tid til FoU, og dette bekreftes i rapporten fra Utdanningsforbundets medlemsundersøkelse. Hele 8 av 10 mener de ikke har tilstrekkelig tid til FoU. Problemet er særlig mangel på sammenhengende tid, og nesten alle bruker fritiden til forskning. Svært mange oppgir at dette skjer i større grad enn ønskelig.

Rapporten er en oppfølging av en tilsvarende undersøkelse gjennomført av Forskerforbundet i 2009. Det er stort samsvar mellom funnene i de to undersøkelsene.

X

NY TIDSBRUKSUNDERSØKELSE

Arbeidsforskningsinstituttet gjennomfører en undersøkelse av tidsbruk blant vitenskapelig ansatte i universitets- og høskolesektoren. Forskerforbundet oppfordrer medlemmene til å svare på undersøkelsen.

Undersøkelsen skal gi oppdatert informasjon om de vitenskapelige ansattes bruk av tid til ulike typer arbeidsoppgaver, og deres vurdering av arbeidsvilkårene. Data fra undersøkelsen skal sammenlignes med tidligere tidsbruk-

undersøkelser i UH-sektoren. Undersøkelsen skal gi grunnlag for å vurdere eventuelle konsekvenser av sentrale utviklingstrekk de siste ti årene.

Prosjektet blir utført på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Den nye tidsbruksundersøkelsen er et ledd i oppfølgingen av rapporten fra Handlingsromutvalget.

XI

UNIO ØKER MEST

Unio økte i 2010 medlemstallet med 7 577 medlemmer, og er med det den hovedorganisasjonen som vokste mest i antall medlemmer i fjor. Totalt var det 295 621 medlemmer i Unio ved årsskiftet.

– Unio hadde en god vekst i antall medlemmer i 2010. Det er positivt at flere av de mindre forbundene har hatt en solid prosentvis vekst. Jo flere vi er, desto sterkere blir vi, sier Unio-leder Anders Folkestad.

Forskerforbundets medlemstall økte med 386 medlemmer i 2010, en vekst på 2,2%. Vi fikk 1286 nye medlemmer i 2010, mens 900 meldte seg ut. Forskerforbundet hadde 17 816 medlemmer per 1. januar 2011.

XII

GJESTEMEDLEMSKAP

Medlemmer som reiser på forskningsopphold i Sverige, Danmark, Finland, USA, Canada,

Irland eller Storbritannia får sine rettigheter ivaretatt av Forskerforbundets søsterorganisasjon i det aktuelle landet. Det sørger avtaler om gjensidig gjestemedlemskap for. På samme måte vil utenlandske gjesteforskere som er medlem av en søsterorganisasjon i et av disse landene få sine rettigheter ivaretatt av Forskerforbundet under et forskningsopphold i Norge.

XIII

STEMMER

MEDLEMSOPPLYSNINGENE?

I forkant av årets lønnsoppgjør har Forskerforbundet sendt e-post til medlemmene og bedt om at de kvalitetssikrer sine medlemsopplysninger. Du kan sjekke dine opplysninger og registrere endringer på Min side: www.forskerforbundet.no/minside.

XIV

FØLG FORSKERFORBUNDET PÅ FACEBOOK

Nå kan du følge Forskerforbundet på Facebook. Har du en Facebook-konto, gå til www.facebook.com/forskerforbundet og klikk «Liker». Tips gjerne andre som du tror kan ha interesse av å følge siden.

lom to forbund i samme hovedorganisasjon som begge er i statlig sektor, være så forskjellig – i vår disfavør?

Forklaringen er både enkel og utfordrende: PF har fått fram sine medlemmers lønnsøkning først og fremst gjennom forhandlinger og aksjoner utenfor de tradisjonelle lønnsoppgjørene.

Forskerforbundet har ikke gjort en dårligere jobb i lønnsforhandlingene enn det politiets forhandlere har gjort for sine medlemmer. Vi har derimot gjort en dårligere jobb gjennom manglende kampanjer og aksjoner som kunne ha ført oss inn i direkte diskusjoner med arbeidsgiver om arbeidsbetingelser og lønn. Men vi kommer ikke i en slik posisjon uten å legge et press på lokal og sentral arbeidsgiver – et press som har utgangspunkt i visse former for aksjoner og planmessig opinionsbygging.

Slike grep i arbeidet med å få opp lønnsnivået har ikke Forskerforbundet tidligere i nevneverdig grad benyttet seg av. Slik sett har forbundet ikke drevet lønnskamp – bare lønnsarbeid.

Før dette semesteret avsluttes, vil en gruppe oppnevnt av hovedstyret legge fram en rapport som skal supplere den lønnsstrategien representantskapsmøtet vedtok i oktober 2009. Her vil særskilte tiltak bli presentert og opplegget for en mer spisset lønnsstrategi bli lagt fram. Nye grep skal få oss ut av situasjonen som lønnstapere.

Skal de tiltak gruppen legger fram, kunne settes ut i livet, må organisasjonen ha vilje til å tenke lønnskamp. Vi må være villige både til å skape uro og til å sette våre krav om økt lønn foran det ubehaget vi eventuelt kan påføre andre.

Bare sterkere markering av og aksjonering for våre lønnskrav vil gi resultater som kan klassifiseres som tilfredsstillende lønnsvekst.

Er Forskerforbundets medlemmer villige til å drive denne formen for lønnskamp?

Evaluering av førskolelærerutdanningen

Av Sigrid Lem,
generalsekretær i
Forskerforbundet

Evalueringen av førskolelærerutdanningen som kom høsten 2010, er foreløpig den siste av en rekke evalueringer av høyskolens profesjonsutdanninger. Denne evalueringen avdekket langt på vei de samme utfordringene og de samme dilemmaene som de andre evalueringene gjorde.

Blant de positive funnene er at studentene ved avsluttet utdanning er godt forberedt til arbeid i barnehage/førskole, og at profesjons- og yrkesperspektivet står sterkt i utdanningen. Samtidig pekes det på at de ferdige kandidatene mangler kunnskap om ledelse, ferdigheter som er viktige spesielt for styrelse

av barnehager. Det pekes også på at sammenhengen mellom teori og praksis og forhold til praksisbarnehager kan være en utfordring – heller ikke på dette området skiller førskolelærerutdanningen seg ut.

En annen utfordring som går igjen i alle evalueringene, er den manglende forskningsforankringen av utdanningen og begrenset forskningsaktivitet. Det forskes lite i utdanningen, og forskning knyttet til barn og barnehage er lavt prioritert. Ikke alle faglig ansatte har førstestillingskompetanse. Ved syv av utdanningene har mindre enn 20 prosent av de ansatte slik kompetanse, og disse utdanningene fyller ikke akkrediteringskravene til høyskole. Og hva med universitets- og høyskolelovens krav om forskningsbasert undervisning – kan dette oppfylles?

Førskolelærerutdanningene har mange steder få ansatte, få studenter og ofte lav status i institusjonene. I den interne kampen om ressurser prioriteres ofte ikke disse utdanningene. Små fagmiljøer er sårbare for mobilitet, og nyrekruttering av ansatte med forskningskompetanse kan

Lønn

Mellomoppgjøret har startet. LO og NHO er ferdige, og resultatet ble en ramme på i underkant av fire prosent. Unios leder har gått ut og signalisert krav om at rammen for oppgjøret i offentlig sektor må ligge noe over. Med det overhenget og den lønnsglidningen vi har med oss inn i oppgjøret, må nok rammen presses opp på firetallet før vi kan snakke om et oppgjør hvor det er plass til sentrale tillegg, justeringsforhandlinger og lokale forhandlinger.

Mer lønn blir det uansett – men dette blir neppe et oppgjør som gir en god, etterlengtet og fortjent lønnsvekst for Forskerforbundets medlemmer. Til det blir midlene til fordeling for få til å tilfredsstille våre ambisjoner om lønnsvekst.

Nylig ble rapporten fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU) presentert, og hovedtyngden av vårt forbunds medlemmer ble med rette presentert som lønnstapere, ikke bare i forhold til privat sektor, men også i forhold til medlemmer i andre Unio-forbund – ikke minst sammenlignet med politiet, som er organisert i Politiets Fellesforbund (PF).

Hvordan kan skillet i lønnsutviklingen mel-

Av Bjarne Hodne,
leder i
Forskerforbundet

være vanskelig, spesielt for institusjoner ute i distriktene.

Hva skal så til for å bli bedre – er det nok med nye rammeplaner, ny fagportefølje, organisatoriske endringer? Vil det bli avsatt nødvendig tid og ressurser, eller blir det forventet at dette skal skje innenfor eksisterende økonomiske rammer? Og viktigst av alt – hva med ressurser til kompetanseheving og kvalitetsutvikling for de ansatte?

De faglig ansatte vil ha en sentral rolle i oppbyggingen av en styrket førskolelærerutdanning. Dette krever imidlertid ressurser til oppbygging av kompetanse, til forskningsaktiviteter og til styrking og kvalitetsheving av undervisningen.

På en konferanse som Forskerforbundets forening for lærerutdanning og Forskerforbundet nylig avholdt, ble arbeidet med ny førskolelærerutdanning belyst og diskutert. Evalueringen gir utfordringer som Kunnskapsdepartementet og institusjonene må ta på alvor. Forventningene er store, og viljen blant de ansatte til å gjøre en innsats er til stede, men får de mulighetene?

AKTUELLE PRESSEKLIPP:

Vil sikre UiB dei beste forskarane
Ved UiB er 20,3 prosent midlertidig tilsette i undervisnings- og forskningsstillinger, noko under gjennomsnittet for universiteta på 22,4 prosent. Frå statsråd Tora Aasland og Kunnskapsdepartementet har det kome klare instruksar om å få ned talet på midlertidig tilsette i sektoren. Ifølge Bjarne Meidell i Forskerforbundet ved UiB er det viktig for fagforeininga å følge opp.

– Vi skal vere behjelpelege med å seinke talet på midlertidig tilsette i sektoren med minst ti prosent. Midlertidigheit er ei sak fagforeininga følgjer med interesse og vi vil kreve å få vere med i dei vidare diskusjonane, seier han.

Meidell understrekar at midlertidigheit kan vere ei slitsam oppleving for dei det gjeld. Mange går med eit håp om ei karriere i akademia, samstundes er det berre ein brøkdel ledige stillingar.

På Høyden (UiB) 26. april

Vurderer erstatningssøksmål mot NTNU

En av NTNUs arkeologer gikk med 37 ulike kontrakter over 7 år før han fikk fast jobb, og det først etter at han med støtte fra Forskerforbundet saksøkte NTNU.

– Det er graverende at de lar arbeidstageren gå så mange runder før de ordner opp. Det er en urimelig belastning for vårt medlem og dårlig personalpolitikk. Vi har ennå ikke trukket erstatningsde-

len av søksmålet. Saken er stanset og erstatningssøksmålet står ved lag, frem til det er tatt en grundig vurdering og endelig avgjørelse på om det skal trekkes ikke, sier advokatfullmektig Hildur Nilssen i Forskerforbundet.

Aftenposten 16. april

Forskere er lønnapstapere

Førsteamanuensis Eivind Balsvik mener lønnsituasjonen er alarmerende for forskere og universitetslærere.

– Misnøyen med lønna er veldig sterk i vår sektor, sier førsteamanuensis på SV-fakultetet ved Universitetet i Oslo, Eivind Balsvik.

Han mener at den dårlige lønna går ut over rekrutteringen, og forteller at en gjennomsnittlig professorlønn er 675 000 kroner mot 744 000 kroner for industri-ansatte som har mer enn fire års utdanning. Situasjonen blir ikke bedre av at universitetslærere og forskere blir gående i midlertidige stillinger, og at prosessene for å få forskningsmidler blir mer og mer byråkratiske.

– Dette er ikke til å leve med på sikt, sier han.

Dagbladet 7. april

FORSKER FORBUNDET

FAKTA OM FORSKERFORBUNDET

Forskerforbundet er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning, museer og kulturminnevern.

Forskerforbundet har nærmere 18 000 medlemmer og er tilsluttet Unio – hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede.

- Forskerforbundet arbeider for å styrke norsk forskning og høyere utdanning, til beste for samfunnet og for deg som medlem.
- Forskerforbundet forhandler lønn for deg, både lokalt på arbeidstedet og sentralt.
- Du får bistand i spørsmål om dine lønns- og arbeidsvilkår.
- Forskerforbundet arrangerer kurs, konferanser og seminarer for medlemmer og tillitsvalgte.

FORSKERFORBUNDETS HOVEDSTYRE 2010–2012:

Bjarne Hodne, Universitetet i Oslo (leder)

Jan Hongslo, Folkehelseinstituttet (nestleder)

Kristin Dæhli, NTNU

Marit Eriksen, Høgskolen i Østfold

Randi Halveg Iversby, Universitetet i Oslo

Ove Kvammen, Høgskolen i Bergen

Kåre-Olav Stensløkken, Universitetet i Oslo

Tom Roar Eikebrokk, Universitetet i Agder (1. vara)

Annelise Brox Larsen, Universitetet i Tromsø (2. vara)

Stig Ove Hjelmevoll, Universitetssykehuset i Nord-Norge HF (3. vara)

SEKRETARIATET:

Generalsekretær Sigrid Lem

Arkivleder Kristine K. Brox

Kommunikasjonsleder Arvid Ellingsen

Informasjonsleder Unn Rognmo

Avdelingssjef Bjørn T. Berg

Rådgiver Jon W. Iddeng

Rådgiver Elin Havelin Rekdal

Forhandlingsjef Frank O. Anthun

Seksjonsleder Eirik Rikardsen

Rådgiver Kjetil Mørk (vikar)

Rådgiver Tanya Nymo

Juridisk rådgiver Birgitte Olafsen

Seksjonsleder/advokat Ann Turid Opstad

Advokat Brita Alsos

Advokat Haakon Utne Kierulf

Juridisk rådgiver Hildur N. Nilssen

Juridisk rådgiver Mariann Helen Olsen (permisjon)

Organisasjonssjef Joar Flynn Jensen

Seksjonsleder Elisabeth Tindeland

Organisasjonskonsulent Natasa Duric

Sekretær Gerd Sandvik

Seksjonsleder/kontorsjef Aina Nilsen

Økonomikonsulent Siri Johannessen

Regnskapskonsulent Bjørn Jensen

Regnskapssekretær Elisabeth Johansen

Organisasjonssekretær Turid Cordtsen

Førstesekretær Linda Pettersson

Sekretær Hans Askildsen

Sekretær Seija Hjelteig

Sekretær Inger Marie Højfeldt

Sekretær Tore Sandnes

Sekretær Renate Storli (vikar)

Alto

Audio/NAVI pakke
inkl i prisen!

Automatgir tilgjengelig

Comfortpakke
inkl i prisen!

Kun 0,44 l pr mil
blandet kjøring

5 dører standard

6 airbags og ESP
inkl i prisen

Miljøbil
kun 103 g/km CO₂

5 års Norgesgaranti

Alto 139.900,-

566,- pr mnd inkl mva*

Comfortpakke:

Klimaanlegg • Isofix barnesetefester • Stålbjærker i dørene • ABS
Alu. felger • 6 airbags • Tåkelys • Sentrallås • El. vinduer • ESP

Alto 5 dørs
kr. 139.900,-

Alto 5 dørs automat
kr. 159.900,-

SUZUKI

Som skapt for norske forhold!
www.suzuki.no